
VE RI
TAS

AMERICAS

ARCTISKE LANDES

GAMLE GEOGRAPHIE

EFTER

DE NORDISKE OLDSKRIFTER

VED

CARL CHRISTIAN RAFN.

SÆRSKILT AFTRYK AF

GRÖNLANDS HISTORISKE MINDESMÆRKER,

UDGIVNE AF DET KONGELIGE

NORDISKE OLDSKRIFT-SELSKAB.

KJØBENHAVN.

TRYKT I S. L. MÖLLERS BOGTRYKKERI.

1845.

Received by [illegible]
[illegible] of the Society of
Northern Antiquaries
Copenhagen

[redacted]

ISLAND opdagedes omtrent ved Aaret 863 af Gardar, en i Sjælland bosiddende dansk Mand af svensk Herkomst, og dets Bebyggelse paabegyndtes 875 af Nordmanden Ingolf. Omtrent samtidig dermed, 877 eller noget tidligere, var det at Gunnbjörn, Ulf Krakas Sön, kom til de efter ham opkaldte Gunnbjörnsskjær og förste Gang saae Kysterne af det udstrakte Polarland, der siden fik Navnet GRÖNLAND. Det var dog först mere end hundrede Aar derefter, i Aarene 983 til 985, at Erik den Röde foretog fra Island sin Opdagelsesreise did og i 986 drog med et Antal Skibe derover, for at bebygge de Dele af Landet, der fremböde de bedste Erhvervskilder. Her grundlagdes saaledes en ny Stat uafhængig af Moderlandet, men med en med dettes temmelig overeensstemmende republicansk Forfatning. Befolkningen tiltog under gunstige Forhold efterhaanden og dens Tilvæxt, ligesom vistnok ikke mindre Landets Udstrækning og Fjernhed fra Island, fremkaldte i Begyndelsen af det 12te Aarhundrede Önsket om en særegen Bispestol, der i Aaret 1126 oprettedes i Gardar og bestod i over 300 Aar. Landet blev fra 1261 underlagt Norge og regnedes nu til dette Riges Skatlande. Grönland, ligesom de övrige Skatlande, hörte, som det hed, til Kongens eller Dronningens Fadebur og maatte ikke beseiles af Uvedkommende; som en Fölge deraf standsedes den tidligere Forbindelse med Island og det övrige Norden, og Seiladsen til Grönland aftog efterhaanden mere og mere, indtil den omsider ganske ophörte, efterat i Aaret 1481 de tiloversblevne, med den grönlandske Skibsfart bekjendte norske Mænd vare blevne myrdede i Bergen af fremmede Kjöbmænd. Da man efter længere Tid igjen begyndte at tænke paa Grönland og fremtog Skrifterne desangaaende, misforstod man deres Beretninger, og henlagde Coloniens Hovedsæde, Östrebygden og Bispesædet Gardar, til Landets Östkyst, og dette foranledigede at flere Forsög paa Gjenopdagelsen af de gamle Bygder

mislykkedes. Omsider gjenfandt man dog Landet, men ikke, som man havde ventet, Descendenter af den gamle europæiske Befolkning, om hvis Tilværelse i ældre Tider i disse Egne imidlertid talrige Ruiner vidnede.

Ved Graahs Undersögelsesreise til Östkysten i Aarene 1828 til 1830 blev Opmærksomheden paa ny henvendt paa Grönland. Ved hans Hjemkomst i 1831 fra denne mærkelige Reise havde jeg saagodtsom ganske fuldendt Bearbeidelsen af den Samling af Kildeskrifterne til Americas forcolumbiske Historie, som jeg senere udgav fra Oldskrift-Selskabet under Benævnelsen Antiquitates Americanæ. Finn Magnusen, som ikke kjendte til dette mit Forehavende, hvorom jeg intet havde anmeldt, kundgjorde umiddelbar efter Graahs Tilbagekomst, at han havde bestemt sig til at udgive, dog kun i Oversættelse og Uddrag, en Samling af de vigtigste gamle Efterretninger om Grönland. Jeg gjorde ham da bekjendt med, at jeg til hiint forehavende Værk alt havde bearbeidet adskillige af de vigtigste Kilder til Grönlands gamle Historie, og fremsatte det Forslag, at vi i Forening skulde udgive fra Oldskrift-Selskabet en saavidt muligt fuldstændig Samling, baade i Grundtext og i Oversættelse, af alle gamle Efterretninger om Grönland. Med störste Interesse optog Selskabet denne Plan og lod i de 10 Aar fra 1832 til 1841 paa sin Bekostning foretage antiquariske Undersögelsesreiser i de med Hensyn til den gamle Bebyggelse betydeligste Fjorde i Grönland. Flere i Landet ansatte Embedsmænd kom med megen Beredvillighed Selskabets Önske imöde, og der vandtes mange værdifulde Oplysninger. Efter vor Anmodning paatoge sig ogsaa flere Lærde hernede Bearbeidelsen af enkelte Afsnit af Værket, hvorved dette har vundet i Betydning. Paa en Sammenstilling af Oldskrifternes Beretninger og Landets saaledes tilveiebragte antiquariske Beskrivelse har jeg grundet den her meddeelte Udsigt over Grönlands gamle Geographie.

[redacted]

UDSIGT
OVER
GRÖNLANDS GAMLE GEOGRAPHIE.

Oldskrifterne indeholde vigtige Bidrag til dette Polarlands physiske Beskrivelse og ikke ubetydelige til Kundskaben om Folkets sociale Tilstand og Forfatning i Oldtiden. I disse Henseender maa vi nöies med at henvise til selve de nu i Grönlands historiske Mindesmærker udgivne gamle Beretninger, som indeholde mange höist interessante Oplysninger saavel om Landets physiske Beskaffenhed som om dets Producter, navnligen ogsaa om de forskjellige Arter af Hvaler og Sælhunde, som opholde sig i det grönlandske Hav, i hvilken Henseende det bagved det större Værk föiede Sagregister giver nærmere Henviisninger. Her indskrænke vi os til et Forsög paa at angive de i de gamle Beretninger ommeldte vigtigste Steders rimelige Beliggenhed[1].

ÖSTKYSTEN.

„Fra Bjarmeland ligge der," hedder det ([2]III, 216, 222, 224) „ubeboede Lande (*gánga lönd óbygð*, *liggja óbygðir*) nordefter, indtil Grönland begynder". De Gamle forestillede sig det som et sammenhængende Land, hvorind der gik store Bugter (*botnar gánga þar fyrir*). „Landet strækker sig mod Sydvest (*vikr landinu til útsuðrs*)," hedder det dernæst; der ere store Jökler og Fjorde, og

[1]) Det bemærkes at Forfatteren har udarbeidet denne Udsigt, uden at have forud læst Eggers's Afhandling i Landhuusholdnings-Selskabets Skrifter 4de Bind, og er efter senere at have gjennemgaaet denne, ikke foranlediget til at foretage nogen Forandring. [2]) Henviisningerne ere til Grönlands historiske Mindesmærker.

udenfor Jöklerne ligge der Öer." Især udmærkede sig tre Jökler; til den ene var Seiladsen fra Island, hvor Beskrivelsens Forfatter opholdt sig, altfor besværlig, og den var derfor ikke undersögt; til den anden var der en halv Maaneds Reise, til den tredie en Uges Reise. Den anden Jökel maa rimeligviis have ligget paa Spitsbergen, der i Oldtiden, ligesom i Hvalfangersproget nutildags, regnedes at höre til Grönland. Distancen er vistnok ikke fuldt saa stor, (henved 200 Miil), som en halv Maaneds Reise angiver, naar Dagseiladsen (*dægr*) regnes til 27 Miil; dog turde vel en Reise i disse Farvande ofte have dengang ligesom nu været underkastet Hindringer og Ophold, og Dagseiladsen derfor ansættes til en noget kortere Distance.

Svalbarði í Hafsbotn, den kolde Kyst i Havbugten, som ifölge Annalerne opdagedes 1194, er uden Tvivl den i 1761 af Volkert Bohn fra Österland Föhr beseilede og senere af Scoresby gjenopdagede Kyststrækning, af denne benævnt Liverpool Coast, indenfor hvilken der synes at ligge en stor Bugt, hvortil Scoresby's Sund förer. Afstanden af 4 Dögns Seilads fra Langenæs paa Islands nordostlige Kyst passer heel vel. I en kortere, dog vistnok urigtigen til een Dagseilads angiven, Distance fra Kolbeinsey, altsaa S. for Svalbarde, laae der Ubygder. (III, 8, 212).

Gunnbjarnarsker (I, 202-203), de af Ulf Krakas Sön Gunnbjörn opdagede Öer, som laae i Nordvest fra Borgarfjorden paa Island, blive rimeligviis de af Danell 1652 besögte og af Graah 1830 gjenseete Öer nær ved den grönlandske Kyst paa 65° 20′ n. Br. (jfr. I, 71-134).

Krosseyjar (efter Ivar Bardsön i Eentallet Krossey) hörte til den grönlandske Bispestols östligste Besiddelser, og besögtes mest for Hvidbjörnejagtens Skyld. Efter Björn Jonssons Optegnelser kaldtes disse Öer saaledes, fordi de allerstörste fire af dem skulle ligge i Korsform og dernæst de mindre rundt omkring dem. Muligen menes der en af de Grupper, hvortil Hvidsadlen og Dannebrogsöen höre, hvis

[redacted]

ikke disse Öer dog snarere have været beliggende endnu nordligere, efter Angivelsen vesterpaa i Havet ligefor Latrabjerget eller skraas over for Patrixfjordens og Tálknafjordens Munding, altsaa ved den i vore Dage endnu ubesögte Kyststrækning. De gamle Grönlændere havde muligen deres Norðrsetur, Sommeropholdssteder for Jagtens og Fiskeriets Skyld, ikke udelukkende nordvestefter, men ogsaa i gode og nogenlunde isfri Aaringer paa Landets Östkyst (I, 135-149).

Finnsbúðir, saa kaldte efter Finn, rimeligviis Kong Röriks Smaasvend Finn den Lille, som i St. Olafs Tid her forliste, laae östenfor Jöklerne paa Grönland (*fyrir austan jökla á Grænlandi,* II, 662, III, 8, 253); altsaa östen for Hvidsærk, Puisortok og Blaasærk, men dog nærmere Bygden end Krosseyjar, altsaa vestenfor og i Nærheden af disse.

Berufjörðr (af *bera*, en Hunbjörn) laa langt östenfor Skagefjord, den östligste Bygd, (III, 252-253), maatte altsaa vel söges paa Östkysten ligesom den end længere östen derfor beliggende Fjord Öllum-lengri, som er smal i Mundingen men meget bredere indenfor og saa lang at ingen kjendte dens Udstrækning. Da det Indre af Östkystens Fjorde endnu ikke er undersögt, vil man ikke kunne fremsætte nogen rimelig Gisning om disse Fjorde, hvis Beliggenhed paa Östkysten ogsaa i det Hele taget er tvivlsom, da Domkirkens Rettighed over dem og Krossey synes at maatte lede til at söge dem nærmere Bygden. Imidlertid har man vesten for Cap Farvel hidtil ikke kunnet anvise Berufjord nogen Plads, og Illoamiut passer ikke ganske til Öllumlengri, eftersom den ikke har nogen smal Munding, i hvorvel Graahs Gisning (Undersögelsesreise til Östkysten af Grönland S. 51) er meget rimelig, at den Isblink, som dækker dens nærværende Bund, har i Oldtiden ikke været paa dette Sted, men har först dannet sig i de senere Aarhundreder, og at Fjorden tidligere kan have været betydelig længere, maaskee endogsaa dannet et ligetil Östkysten gaaende Sund.

Blåserkr. Erik den Röde (III, 210) seilede ud fra

Spalsund nævnes i den gamle Chorographie som nærmest ved Hafhverf beliggende (III, 226), og kan det saaledes neppe være tvivlsomt at herved er meent Ikarisarsoak eller Prinds Christians Sund, hvorigjennem der er Fart fra Östkysten til Vestkysten.

Hvítserkr. Til den tredie af de ovennævnte store Jökler, som hed Hvidsærk, var der fra Island en Uges Seilads i Sydvest (*í útsuðr*); den laa nærmest ved Bygden, og fra den af fik Kysten en anden Retning og dreiede mod Nord (*þá vikr landinu til norðrs*, III, 224). Det maa da være Grönlands sydligste, 145 Miil i SV for Sneefjeldsjökel, beliggende Forbjerg, af Eskimoerne benævnt Umanârsurksoak, i hollandske Sökort Statenbuk og nu sædvanlig af de Söfarende Cap. Farvel. En Uges Seilads giver her kun omtrent 21 Miil i Dögnet. I Fortællingen om Grönlænderne siges her at være Ubygder, og Seiladsen i de derværende store Fjorde, hvor de gamle Grönlændere dog ofte drog hen for Fangstens Skyld, beskrives som farlig.

ÖSTREBYGDEN.

Den beboede Deel af Grönland vendte mod Sydvest (*Grœnland horfir í útsuðr*, III, 226) og laa altsaa paa den i sydostlig Retning strygende Kyst. Den udgjorde to ved en mellemliggende ubeboet Strækning adskilte Districter, som efter deres indbyrdes Beliggenhed til hinanden benævntes Östrebygden og Vestrebygden, det östligere og vestligere beboede Landskab, af hvilke Östrebygden var den vigtigste Bygd baade som den folkerigeste og som den hvor Landstinget holdtes og Bispedömmets Hovedsæde var beliggende. Den indeholdt 190 enkelte Bygder (beboede Steder eller Gaarde), medens Vestrebygden ikkun indeholdt 90 saadanne.

Eystribygð (Östrebygden) modtog, ligesom rimeligviis ogsaa Vestrebygden, allerede i Landnamstiden den naturlige Inddeling, som Landets Besiddelsestagen af de forskjellige Colonister begrundede; enhver indtog sin Fjord eller Dal, eftersom han fandt den skikket til Bebyggelse for sig og sine, og naturligviis udvalgte Anföreren og hans

mægtigste Venner sig de navnlig for Fædrift frugtbareste Strækninger. De vigtigste bebyggede Fjorde nævnes i Ordenen fra Syd nordefter i 4 Kildeskrifter, nemlig i Erik den Rödes Saga, hvor Landets Besiddelsestagen i Aaret 986 anföres (I, 206), i Flatöbogen ved Opregningen af Kirkerne (III, 246), i den af Björn Jonssön opbevarede gamle Chorographie (III, 226-228) og i Ivar Bardsöns Beskrivelse fra det 14de Aarhundrede (III, 252-259), der giver den omstændeligste Underretning, men kun i Oversættelse og vistnok ikke uden Forvanskning er kommen til os. Da disse Skrifter hidröre fra saa forskjellige Tidsaldere, kan man ikke undre sig over at træffe nogen Uovereensstemmelse, dog mest kun i Opregningen af de mindre betydelige Steder, af hvis Navne upaatvivlelig nogle ere i Tidens Löb blevne forandrede. Hovedfjordene sees at have været disse: Herjulfsfjord, Ketilsfjord, Rafnsfjord, Einarsfjord, Hvalsöfjord, Eriksfjord, Isefjord. Forinden vi gaae over til at omtale de betydeligste af de beboede Fjorde, maa vi nævne to Puncter, som ere vigtige for Bestemmelsen af Bygdens Beliggenhed.

Herjúlfsnes, hvor i det förste Landnamsaar Herjulf Bardsön nedsatte sig, og efter ham Sönnen Bjarne boede, var ifölge den gamle Chorographie det sydligste Punct af Bygden (*syðst er Herjúlfsnes*) og ifölge Flatöbogen tillige det östligste (*Herjúlfsnes er austast*), kan altsaa ikke have ligget paa Östkysten, men maa söges vestenfor Hvidsærk, og antages at være det ved Mundingen af Fjorden Narksamiut beliggende Næs Ikigeit. Udtrykket *undir einhverju nesi* (I, 214) viser at det ikke var noget udmærket Forbjerg. Ligeoverfor Igikeit, ½ Miil S. for Friedrichsthal er der ifölge Graah en lille Vig med Sandbund og sandig Strandbred, som for mindre Skibe vel kan tjene som Havn og rimelig har været de Gamles Sandhöfn.

Hvarf, Vendestedet, eller *Hvarfsgnýpa* (af *gnýpa*, en Pynt) laa nærmest vestenfor Herjulfsnæs (*syðst er Herj-*

ulfsnes, en Hvarfsgnýpa næst fyrir vestan), og antages med Graah at være Kangek, det sydligste Forbjerg paa Öen Sermersok. Erik den Röde seilede vester om Hvarf (*vestr um Hvarf*, I, 361), da han sögte den Egn, hvor han senere nedsatte sig. I Ivar Bardsöns Coursforskrift for Seiladsen fra Bergen (III, 251) hedder det, at hvo der vil seile fra Bergen lige til Grönland, skal seile 12 Sömile (*vikur sjóar*) sönden for Reykjanæs og vil da komme under det höie Land i Grönland, som hedder Hvarf, og en Dag för man kan see Hvarf, vil man see et andet höit Fjeld, som hedder Hvidsærk, og mellem disse to Fjelde, Hvarf og Hvidsærk, ligger Herjulfsnæs. Ifölge Graah „kan Cap. Farvel i klart Veir sees paa en Snees Mile, under særdeles gunstige Omstændigheder noget længere; det er netop saa langt, som en Dagseilads hos de Gamle efter al Rimelighed maa ansættes. Hvad enten altsaa Skibet kom fra Island eller fra Bergen, efterat have sögt Kjending af Island, saa maatte man i Almindelighed see Cap Farvel Dagen för man saae Sermersok."

Herjúlfsfjörðr, som Herjulf Bardsön tog i Besiddelse, bliver altsaa Narksamiut. I denne Fjord, som allerede faa Aar efter ved Thorbjörn Vifilsöns Ankomst dertil havde en mere udstrakt Bebyggelse, var den östligste Kirke beliggende. At denne var anlagt paa selve Næsset, hvor ogsaa Kirkeruinen forefandtes og flere Ligstene opdagedes, sees af Biskop Gudmund Arasöns Saga (II, 752), som beretter at Einar Thorgeirsöns Lig, der fandtes paa et Isbjerg i Ubygderne en Dagreise fra Bygden blev begravet paa Herjulfsnæs (*ok hvílir hann á Herjólfsnesi*); saadanne Lig förtes nemlig altid til Kirkerne, for der at jordes. Denne Fjord maa senere være kaldt Skagafjörðr (af *skagi*, en lang Odde), under hvilken Benævnelse, som Bygd eller District betragtet, dog vel snarere den östen derfor liggende Illoamiut, hvor ogsaa Rudera af oldnordiske Bygninger ere forefundne, eller endeel af dette Fjordsystem, tillige har været indbe-

fattet. Den ikke meget befolkede Narksamiut kan ikke ene have udgjort nogen „stor Bygd", og intet vestenfor Herjulfsnæs hörte til Skagefjord. Den Torsukaleklöbet östlig begrændsede Ö Sedlevik danner en mærkelig Skage, der muligen har givet Fjorden Navn. Det her paa Kortet anförte Navn Utokarmiut betyder de gamle Beboere og synes at vidne om, at ogsaa dette Sted har i Oldtiden været beboet af Nordboer. I denne Egn maatte DRÁNGEY (af *drángr*, en paa Landet eller over Vandet enkelt spidsopgaaende Klippe), SÖLVADALR, bebygget af Landnamsmanden Sölve, som siges at være det östligst bebyggede Sted, TOFADALR (af Mandsnavnet *Tofi*), og MELRAKKANES (af *melrakki*, en Ræv) være beliggende, (III, 226-228).

HELLISEY og HELLISEYJARFJÖRÐR, som i den gamle Chorographie nævnes nærmest Herjulfsfjord, maa være: Öen én af de vesten derfor liggende Öer, som maa have en mærkelig Hule, og Fjorden den der indgaaende mindre Fjord.

KETILSFJÖRÐR, saa kaldt efter Landnamsmanden Ketil, bliver Tessermiut, som passer meget vel til Ivar Bardsöns Beskrivelse. Paa höire Haand ligger en Os eller Elvmunding, Udlöbet for Storelven (Originalen har vist haft Stórelfr), der ogsaa nu af Eskimoerne kaldes Storelven (Kórksoak). Der ved Elvens Udlöb har da ÁRÓS Kirke (ved Aaens Munding) ligget, maaskee den aldeles forstyrrede Ruin, hvorfra en Stenebro har gaaet ned til Vandet. Til denne Kirke henhörte alt ud til Herjulfsnæs og alt ind til Petersvig. Ved PETRSVÍK laa en stor Bygd, som hed VATNSDALR efter en derværende stor Indsö (*vatn*). Dette passer vel til Tessermiutiak, hvor der er en lille Vig og en ikke ringe viid *Dal*, som nu er overalt bevoxet med Birketræer. Et Par tusinde Skridt fra Fjorden ligger en *Indsö*, der, ligesom i Oldtiden, har givet Stedet Navn; Tessermiutiak betyder nemlig de som boe ved den middelmaadig store Indsö. Blandt de flere derværende Ruiner formoder Aröe (III, 804-805), at have truffet en Kirkebygning, som efter Be-

skrivelsen bliver höist rimeligt, og maa den altsaa være Petersvig Kirke, hvortil hele Vatnsdals Bygd hörte, eller som Flatöbogen nævner den Kirken i Vatnsdalen. Indenfor denne Bygd laa et til St. Olaf og St. Augustin indviet Kloster, hvor der vare Canonici regulares, og som eiede alt inde i Bugten og alt ud paa den anden Side.

Eiríkshólmar, Holmene ved Hvarfsgnýpa, hvor Erik den Röde opholdt sig om Vinteren 984 för Landets Bebyggelse, maa være Nennortalik og hosliggende mindre Öer.

Rafnsfjörðr, som Landnamsmanden Rafn bebyggede i det förste Landnamsaar 986, er den Fjord, eller rettere det Fjordsystem, hvis Munding begrændses mod S. eller SO af Tuapait og mod N. eller NV af Næsset ved Bugten Sarkvartorsoak, det Næs hvor nu Sydpröven er anlagt, i hvilken Munding Sermersoks sydlige Forbjerg, som almindelig kaldtes Hvarf, var et fremragende Punct, der efter Nybyggeren og Fjorden stundum benævntes Rafnsgnýpa. Slèttufjörðr (af *slètta*, en Slette), der betragtedes som en Arm af Rafnsfjorden (*þá gengr Slèttufjörðr af Rafnsfirði*, III, 228) maa da være Sermelik, der i Oldtiden ikke var meget bebygget, men hvor der dog findes Ruiner nær Mundingen ved Iglorsoït *paa en stor Slette* af $\frac{1}{2}$ Fjerdingvei i Længde og 100 til 200 Alen i Brede, saavelsom langt inde i Fjorden ved Ipartut *paa en udstrakt græsrig Slette*, hvorigjennem to Elve strömme. Den egentlige Rafnsfjord, Ounartok, hvor der efter Ivar Bardsön skal findes Holme med varme Kilder, hvis Vand var om Vinteren saa hedt, at ingen kunde komme det nær, men om Sommeren var det til Maade hedt, saa at man kunde bade deri, og mange Syge derved gjenvandt deres Helbred. Paa Öen Ounartoks nordostlige Side ere tre varme Kilder, som have givet Öen og Fjorden dens eskimoiske Navn, da Ounartok betyder det Kogende. Ved den mellemste af disse Kilder var der forhen en 8 Al. lang og ikke fuldt saa bred Ruin, som antoges for i sin Tid at have været et Badehuus. Ifölge Graah

(S. 39) udsige ogsaa de nærværende Grönlændere at Vandet om Vinteren er meget hedere end om Sommeren. Den ene af Kilderne, nærmest Havet er aldeles ubetydelig, Vandets Temperatur var, da Graah i Juli 1828 besögte dette Sted, i denne 26°; den anden, som ligger faa Skridt derfra, er omtrent 24 Al. i Omkreds, og holdt 27° Varme; den tredie havde en Omkreds af 34-36 Al.; deri var Temperaturen forskjellig fra 32-33½° R.. Dybden i disse Damme er intetsteds over een Fod, og Grunden bestaaer af en blöd, blaagraa Leer, hvorigjemmem det varme Vand paa forskjellige Steder bobler frem. De tvende förste have Grönlænderne omgjerdet med Steen og benytte dem til Badesteder. Vandet fra disse Kilder afsætter Kisel- eller Kalkjord, ligesom Geyser og Strokkr paa Island. Det Benedictiner Sösterkloster, som eiede alt inde i Bugten, maa have ligget ved Sakkamiut og den til St. Olaf indviede Vaage Kirke (af *vogr*, en Vig), som eiede alt Land udenfor Fjorden, saaledes altsaa Sermersok og Nennortalik og desuden til Halvt med Domkirken de længere inde liggende Holme, maa söges blandt Ruinerne af 16-18 Bygninger ved det ved en *Vig* (*vogr*) beliggende Kanikitsok, paa en temmelig lav, tildeels sumpig Plads *under en mod Öst liggende Bakke*, blandt hvilke Ruiner de end synlige Levninger af en Rundbygning af 50 Alens Omkreds, der, ligesom de lignende ved Igalikko og Kakortok, maa antages for et Baptisterium, lade formode, at der ogsaa her har ligget en Kirke. Rimeligviis har Löbet östenfor Sermersok været benævnt Austfjörðr, og har Flotöbogens 5te Kirke *undir Höfða i Austfirði* været den samme, som af Ivar Bardsön benævnes Vaage Kirke. Paa selve Bakken (*höfði*) fandt Hr. Kielsen tvende smaa Bygninger, der endnu havde Mure af 2 til 3 Fods Höide.

SIGLUFJÖRÐR (af *sigla*, Mast eller Mast lignende Klippe), som i Landnamsaaret bebyggedes af Thorbjörn Glora, men som ikke nævnes særskilt af Ivar Bardsön, da den rimeligviis regnedes som hörende til Rafnsfjord, maatte være Agluit-

sok. Erik den Röde drog den tredie Sommer fra Eriksöerne nordop til Snjófjall (et snedækket Fjeld paa Akuliærosæk eller der i Nærheden) og ind i Rafnsfjord, og da han havde naaet dens Inderste, troede han at være kommen længere ind i Landet, end da han var i Bunden af Eriksfjord (I, 362). Her var en Kirke, som i Flatöbogen siges at ligge i VOGAR (*i Vogum*). Fjorden deler sig inderst i tre Arme eller Vige (*vogar*), og mellem to af disse, Sioralik og Amitsoarksuk, ligge, som det synes, utvivlsomme Levninger af en Kirke. Omkring én Muur, som indeslutter et mindre Rum, er et vidtlöftigt Steengjerde, hvis Omfang anslaaes til henved 140 Alen, og blot ved at optage nogle Stene paa Pladsen indenfor Ydermuren traf Müller allerede Menneskebeen. Denne Kirke maa være den samme, som af Ivar Bardsön siges at ligge ved den Kongen tilhörende Hofgaard Foss (af *fors*, et Vandfald), at være indviet til St. Nicolaus og underlagt Kongens umiddelbare Forlening. I Nærheden laa der en stor Fiskesö, hvorfra Vandet havde Udlöb i Fjorden. Efter den nyere Beskrivelse er temmelig nær derved en ogsaa paa Kortet angiven betydelig Indsö, som har sit Udlöb gjennem en stor Elv, der danner et 200 Fod höit *Vandfald* (*fors*). Paa en lille græsbevoxet Slette sees her nogle sammensunkne Ruiner, der i Frastand ligne en gammel Forskandsning, rimeligviis Levninger af den gamle Kongsgaard.

EINARSFJÖRÐR, som i Landnamsaaret toges i Besiddelse af Einar, der gav den sit Navn, bliver da Igalikko Fjorden med dens östlige Fjordarm. Ifölge Ivar Bardsön laa der ved Indseilingen i denne Fjord paa venstre Haand en Vig, der bar Navnet THORVALSVIG, som altsaa maa være den lille Bugt imellem Uperniviarsuk og Ikinek (ɔ: det afbrændte), paa kvilke begge Steder Ruiner af gamle Bygninger ere forefundne. Længere ind laa et Næs, der hed KLINING (limagtigt Leer?), som bliver det nær ved Ikinek beliggende Næs Kukkilik (Pighaa, Squalus spinax). En god Fjer-

dingvei fra dette Næs ligger en lille Bugt Kaneitsut (ɔ: Ulke, Cottus scorpius), hvis tilgrændsende ubetydelige Marker, ifölge Pastor Jörgensen, gjennemströmmes af to Elve. Ved de förste 3 Huustomter, der falde i Öinene, strax naar man nærmer sig Stedet, danne to smaa Skjær en maadelig Baadshavn; en bedre findes imidlertid höiere oppe i Bugten, naar denne er fri for Is. Her saaes endnu 4 Huustomter. GRAUEVIG maa have været her eller maaskee Bugten ved Mursartók, som ogsaa benævnes Iglorsoït ɔ: de store Huse, hvor der findes endnu betydeligere Ruiner. End længere inde i Fjorden laa den Domkirken tilhörende Gaard DALR, og er det sikkert Ruinerne af denne man træffer ved Sirksardluktok i en *Dal*, der imod Norden, Östen og Vesten er omgiven af en betydelig Fjeldstrækning og mod Fjordbreden af et lavere Fjeld. Baade Arctander og Jörgensen have beskrevet Stedet saavelsom Ruinerne. En betydelig Elv fra Vest, der vel er ¼ Miil lang og med Rette bærer Navn af Kórksoak ɔ: Storelven, forener sig med en mindre der kommer fra Fjeldene mod Nord og falder i Söen mod Syd ved selve Landingsstedet. I denne Elv ere Laxörreder. Strax oppe paa det lave Fjeld findes en 9 Al. lang og 8 Al. bred Bygning med Indgang vendt mod Fjorden, maaskee en Nöst. Omtrent Nord herfra, i en Afstand af 370 Skridt, findes en anden Bygning, afdeelt i tre Afdelinger, 24 Al. lang og 6 Al. bred, Murene endnu 1½ Al. höie og ligesaa brede; og i det Hele findes i denne Omgivelse 14 bestemte Levninger af Huse, hvorhos Grönlænderne berette at der have ligget end flere Bygninger langs med Elven, af hvilke der endnu tildeels findes Spor.

GARDAR. Paa höire Haand, naar man seilede ind i Fjorden til Domkirken, som laa inderst i Bugten, var der en denne tilhörende stor Skov, hvori alt Domkirkens Kvæg græssede, baade stort og smaat. Gardar blev anlagt i Erik den Rödes Tid, og der boede först dennes Slægfreddatter Freydis med sin Mand Thorvard; det blev snart Landets almin-

delige Thingsted allerede i Begyndelsen af det 11te Aarhundrede (*Garðaþing*). Da Landet i 1126 fik sin egen Biskop, blev Bispestolen anlagt her og den til den hellige Nicolaus indviede Domkirke formodentlig da opfört. Denne Kirke har, ligesom Bispestolen, staaet i over 300 Aar, thi af 1409 har man et paa Garde af Stiftets Officialis Sira Endride Andresson og Sira Paul Halvardsson udfærdiget Document og i et af Pave Nicolaus V 1448 udstædt Brev nævnes endnu Domkirken (*insignis ecclesia cathedralis*). Fjorden kaldes i den gamle Chorographie Ófundinn-fjörðr, den Ufundne, formodentlig fordi Erik den Röde ikke har paa sine Undersögelsesreiser i Aarene 983-985 opdaget den. Ruiner af Gardar og Domkirken træffe vi ved Kaksiårsuk i Bunden af den östlige Fjordarm. Fra Ekalluït nordostefter op imod Kaksiårsuk er der noget fra Kysten en stor Indsö, 3 til 4 Mile lang og paa nogle Steder over en Miil bred, ved hvis tilgrændsende Sletter, ligesom paa Öer i samme, der ifölge Pastor Jörgensens Beretning efter Grönlændernes Sigende findes talrige oldnordiske Ruiner, der ligesom have dannet en heel By, hvilket stadfæstes ved en i sin Tid fra Kaglumiut i Agluitsok Fjorden af Aaron Arctander vestefter foretagen Undersögelsesreise, thi netop i denne samme Egn fandt han Levninger af en saadan Bygd. Pastor Jörgensen bemærker her: „Kaksiårksuk er en skjön græsrig Plads, omgiven paa de tre Sider af lave Fjelde, paa den fjerde af Söen, og har en betydelig og rig Laxeelv. Ligeledes fortjener det Omtale at her er en for Grönland betydelig Skov hinsides Fjeldet ned mod den store Indsö, der kommer fra Ekalluïts græsrige Sletter. Fjorden, der stöder op til Kaksiårsuk, er rig paa Sælhunde, især spraglede, hvorfor Grönlænderne fra Sardluk som oftest en Tid hver Sommer opholde sig i Nærheden, nemlig ved Iterdlek." Kirkeruinen ligger vel 200 Skridt fra det sædvanlige Landingssted. Jörgensen angiver dens Længde udvendig maalt til 26 Al. og Breden til 11 Al. Indvendig maalt er Ruinens

Længde derimod kun 21 Alen og Breden 7 Alen. Murens Tykkelse er, ifölge hans Angivelse, omtrent 2¼ Al. og Höiden regnet fra Grundstenen paa den nordlige Side 4 Al. paa den östlige 3, sydlige 2½ og vestlige 1½ Al. Det Kirken omgivende omtrent 1¾ Al. tykke og paa sine Steder endnu 2 Al. höie Kirkegaardsgjerde var opfört i en Afstand fra Kirken paa den nordlige Side af 10, paa den östlige af 4½, paa den sydlige af 17 og paa den vestlige af 6 Al. Indgangen saaes tydelig i Vest og var henved 4 Al. bred. Omtrent 15 Al. fra Kirken imod Nord fandtes en Ruin 15 Al. l. og 7 Al. br., til hvilken en anden stödte 10 Al. l. og 6½ Al. br. og kort nord for disse atter en Ruin 15½ Al. l. og. 7½ Al. br., hvis Mures Tykkelse er 1¼ Al. Strax vesten for Kirken laa tvende Ruiner, den ene 16 Al. l. og 9 Al. br., den anden 10 Al. l. og 8½ Al. br., og 300 Skridt NV for Kirken en halvrund Bygning, hvis Bagmuur dannes af en brat Fjeldside eller Klippevæg. Beregnet i Fiirkant vilde denne Bygning formodentlig have været 11 Al. l. og 8 Al. bred. 15 Al. Öst for Kirken ligger en Bygning 30 Al. l. og 9½ Al. br. og et temmeligt Stykke Vei SV for Kirken atter en Bygning 17 Al. l. og 6 Al. br., hvis Indgang er mod Syd. Den er bygget saaledes at en brat Klippe udgjör dens ene Sidemuur. Endelig udmaaltes endnu den af Arctander omtalte vel conserverede Bygning, der ligger 600 Skridt Nord for Kirken paa et steilt Fjeld tæt ved Söen, og som maaskee har tjent til Udkigssted; den er 11½ Al. lang og 6½ Al. bred, Murenes Tykkelse 1¾ Al. Höiden nu 3 til 2½ Alen. Indgangen af 2 Alens Höide og Brede er paa den sydlige Side. I den vestlige Muur findes en Fordybning 1 Al. bred og ¾ Al. höi og Murens halve Tykkelse dyb; i den östlige Muur tvende lignende, den Gulvet nærmest ¾ Al. höi og 1 Al. bred, den anden ¾ Al. höi og ligesaa bred, begges Dybde som den förstomtaltes. Tvende lignende Fordybninger findes endnu paa Sydsiden tæt ved Indgangen, den ene ½ Al. höi og ¾ Al. bred, den anden ½ Al.

höi og ½ Al. bred, Dybden som de forrige. Ruinens Afstand fra Söen er 55 Alen. Omtrent 50 Skridt sydlig for denne Ruin er en Kilde, hvoraf iskoldt Vand fremsprudler. Dens Afstand fra Foden af Fjeldet, hvorpaa nysomtalte Bygning ligger, er 10 Alen. Blandt de her nævnte Ruiner maa man söge Bispegaarden og Munkenes Boliger, men da omstændeligere, af Grundtegninger oplyste Beskrivelser endnu savnes, vil det være vanskeligt at bestemme de enkelte Bygningers Anvendelse. Muligen har den halvrunde Bygning været et Baptisterium ligesom Rundbygningerne ved de andre Kirker.

I Fóstbræðra Saga nævnes forskjellige Gaarde som beliggende i Einarsfjord og ligeledes i Fortællingen om Einar Sokkason enkelte Steder.

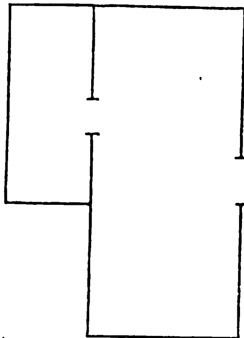
Eid, en Landtunge, saaledes nævnes Stedet, hvor Bispesædet Gardar laa, og hvor man under Stridighederne mellem de norske Kjöbmænd og Grönlænderne i Anledning af den i Grönlands Ubygder forliste Arnbjörns Efterladenskab havde efter Össurs Drab bestemt et Stevnemöde for at indgaae et endeligt Forlig. Fra en herværende Lönvig tæt ved Gardar kunde man höre at det ringede til Höimesse paa Bispestolen. *Eid* betyder en Eide (isthmus) eller smal Landstimmel med Vand paa begge Sider, der forbinder to Landstrækninger. Efter de af Pastor Jörgensen meddeelte Oplysninger er denne Benævnelse passende for Stedet, eftersom der fra Kysten ikke er langt over de lave Fjelde til den ovennævnte store Indsö, der strækker sig ned til Ekalluït (II, 706-708).

Skjálgsbúðir, Boder eller Træhuse anlagte for Handelens Skyld af en Mand, rimeligviis en Kjöbmand, ved Navn Skjalg, laa paa den anden Side af Fjorden overfor Gardar, eftersom Kolbein fra Stevnemödet der drog over Einarsfjord til denne Havn (*fóru yfir Einarsfjörð til Skjálgsbúða*), maatte altsaa söges i Nærheden af Naiæt eller lidt længere nordefter, hvor der maatte findes en for Handels-

[redacted]

fartöier bekvem Havn, en som nær ved de betydeligste Bygder særdeles skikket Handelsplads.

Löngunes (af *langa*, Gadus molva, Lange, et Slags Torsk), hvor den mægtige Hövding, Einarsfjordens Gode, Thorgrim Einarsön Trolle, Landnamsmanden Einars Sön, boede, maa söges i Egnen af Nulluk, der efter Pastor Jörgensens Beskrivelse er et skaldet Næs, hvor der hverken findes Underland eller Græsgange, ja neppe mere jevn Plads end netop, hvor Ruiner af tre Bygninger ligge, der antages i sin Tid at have tjent som Fiskerhytter." Maaskee have de Bygninger, hvoraf findes Ruiner ved Kaglut ɔ: Fjelddalene lidet nordligere vel 3 til 400 Skridt fra Söen, hört til samme Eiendom. Her fandtes en Bygning, 20 Al. lang og 9 Al. bred, Murene 2½ Al. tykke og end 2 Al. höie, Indgangen paa den östlige Side. Til den vestlige Muur stöder en mindre Bygning, 11 Al. lang og 5 Al. bred, Murene 1½ Al. tykke og staae end tilbage til en Höide af 1½ Al. Fra den större Bygning synes der at være en Indgang til den mindre, som hosföiede Grundtegning udviser. 420 Skridt herfra mod Öst fandtes atter en liden Huustomt, 7 Al. lang fra N. til S. og 5 Al. bred fra Ö. til V., formodentlig et Forraadshuus eller som Grönlænderne yttrede en Rævefælde. Pastor Jörgensen bemærker, „at Havet ved Nulluk er fiskerigt og at flere Torskearter fanges der." Ifölge Fabricii Fauna Groenl. S. 149 fanges Langen, som paa Grönlandsk kaldes ivirksoak, i den nærliggende Fjord Tunnudluarbik.

Vík (en Vig), Thorgrims Gaard, er vel at söge paa Fjordens nordlige Kyst ved Iterdlek, hvilket Navn betyder en af en höi Fjeldstrækning omgiven lille Bugt.

Lánganes (det lange Næs), hvor Thorgrim Einarsöns Söster Thorun boede, laa paa den anden Side af Fjorden,

eftersom Thormod, efterat have bemægtiget sig Thoruns Fartöi, vilde have Skibet over Fjorden til Vik (*vildi hafa skipit yfir fjörðinn til Víkur*). Her var i Begyndelsen af det 12te Aarhundrede en Kirke, formodentlig for den store vestefter beliggende Bygd. Det berettes nemlig i Fortællingen om Einar Sokkasön, at Folk samledes til Kirkemesse og Gilde paa Langenæs, mange Mennesker besögte Gudstjenesten og Biskoppen holdt Kirkemessen, som Skik var paa den Dag Kirkens Indvielse havde fundet Sted, og at Össur da blev dræbt af Einar og med Biskoppens Tilladelse, uagtet han ansaaes at have forbrudt sig i mod Bispestolen, jordet ved denne Kirke, ved hvilken ingen Præst boede (*heimilisprestr*), hvoraf det sees at det var en Annexkirke.

Hamar, rimeligviis saaledes benævnt af et en Hammer uden Skaft lignende Fjeld, har ligget i Nærheden af Langenæs og vel paa den samme Side af Fjorden. Uden Specialkort eller nöiere Beskrivelse vil man ikke kunne bestemme disse Gaardes Beliggenhed, af hvilke muligen de ved Attekerdluk og Ekalluït forefundne Rudera ere Levninger. Pastor Jörgensen bemærkede paa denne Kyststrækning et langt fremspringende Næs.

Domkirken eiede hele Einarsfjord og ligeledes den udenfor Fjorden liggende store Ö, som kaldtes Renö, fordi der om Hösten löb utallige Rener, hvorefter der, dog ikke uden Biskoppens Tilladelse, var almindelig Jagt. Det bliver vel da den störste af de saa kaldte Storöer. Nu ere Rensdyrene i Julianeshaabs District for det meste udryddede, men i forrige Tider gaves de ogsaa i denne Egn (Graah S. 48). Paa Öen fandtes ogsaa Vegsteen, men Vegsteensbrudet maa forlængst være udtömt, da baade de gamle Beboere og senere Eskimoerne i en saa lang Aarrække have benyttet denne Steen til deres vigtigste Kar[1].

[1]) Pastor Jörgensen bemærker: „I Julianeshaabs District skal der forhen have været mange Rensdyr. Ligeledes findes her endnu Vegsteen (ukusiksak) deels ved Nurarsoït, deels ved Allangomiut eller

[redacted]

HVALSEYJARFJÖRÐR, hvilken, tilligemed den störste Deel af Landet mellem Eriksfjord og Einarsfjord, Erik den Rödes Fætter Thorkel Farserk tog i Besiddelse, fra hvem en i Grönland anseet Slægt, Hvalsöfirdingerne, nedstammede, laa næst efter Einarsfjord, bliver altsaa Kakortok og HVALSEY Akpaitsivik, hvilket Navn Grönlænderne udlede af akpápok, löbe, og ville at Öen er kaldet saa, fordi deres Forfædre, tvungne af Nordboerne, maatte flygte derfra. Den angivne Distance af Hvalsö fra Fastlandet af en god Halvmiilsvei (*laung hálfvika* I, 180-182) passer. Paa Öens östlige Side ved Karsoak findes, omtrent 300 Skridt fra Söen, en nordisk Ruin, der er 22 Al. lang og 20 Al. bred. Den nordlige Side har en fast Klippemuur, dog har der tidligere ogsaa her været opfört en Steenmuur, men som nu er nedfalden. Murene ere $1\frac{1}{2}$ Al. tykke og staae end til en Höide af 1 til $2\frac{1}{2}$ Al. Indgangen har været paa den vestlige Side. 51 Skridt vesten herfor findes en anden mindre Bygning, men saa forfalden at Störrelsen ei kan bestemmes. Derimod ligger 40 Skridt östlig for förstnævnte Ruin en tredie $14\frac{1}{2}$ Al. lang og 6 Al. bred, Murens Tykkelse $1\frac{1}{2}$ Al. I den östlige Side af denne Ruin, hvis Mure end stode til en Höide af $1\frac{1}{4}$ til 1 Al., er et Aflukke paa $5\frac{1}{2}$ Al. ved en Muur, der er $2\frac{1}{2}$ Al. tyk og $1\frac{3}{4}$ Al. höi, alt efter de af Assistent Kauffeldt foretagne Opmaalinger. Disse Bygninger have en særegen Interesse, da det upaatvivlelig er i en af dem at Thorstein Olafsöns og hans Frænke Sigrid Björnsdatters Bryllup holdtes i Aaret 1408 (III, 146). I Fjorden findes flere Ruiner fra den gamle Bebyggelsestid og den bedst vedligeholdte Kirkeruin, af kvilken og de den omgivende Bygninger en Grundtegning er meddeelt Tab. VII og et

Skibshavnen ved det saa kaldte Mathiesens Næs 2 Mile fra Colonien, deels paa Kuaksuarsuk, et Fjeld paa den sydlige Side af Overbærerstedet Itibliârsuk, deels ved Nepisæt i Lichtenaus District og endelig paa Tuapait östenfor Anlægget Nennortalik.

Prospect af Kirkebygningen, Tab. VIII (jfr. III, 818-819), som altsaa er Levningerne af den Kirke, der i Flatöbogen er den 11te i Ordenen og formodentlig en af de yngste. Til denne Kirke hörte hele Hvalsöfjord og ligeledes den nærmest derved liggende Kambstaðafjörðr (af *Kambr*, en Kam, den överste takkede Deel af et Fjeld), i hvilken Fjord, nu Kangerdluarsuk, der laa en Kongen tilhörende Hofgaard, som hed Thjodhildestad og formodentlig har været opkaldt efter Erik den Rödes Kone Thjodhilde. Det er muligen af denne Gaard Arctander fandt Levninger ved Siaglit. I NO af en ikke betydelig jevn Mark bemærkede han (Samleren VI, 1241) tre Huustomter, hvis Störrelse han ikke var i Stand sil at angive; strax ovenfor disse ere tre smaa færske Söer, paa hvis östre Side han traf, omtrent ¾ Miil fra Fjordens Inderste, en Huusmuur af 13½ Alens Længde og 6¼ Alens Brede udentil, opfört af ordinaire Graasteen, hvorimellem fandtes hverken Leer eller Törv; Murens Tykkelse 1½ Al. og stod den endnu 3¾ Al. höi oven Jorden.

Eiríksfjörðr. Det er at antage at hele Coloniseringens Hovedanförer har for sig og sine udvalgt den paa de vigtigste Næringskilder rigeste Egn og derhos en anseelig Landstrækning. Dette skjönnes ogsaa ved at sammenholde de gamle Beretninger med Beskrivelsen af Landet i vore Tider. Vi maa her vel mærke os Betydningen af Ordet Fjord, som vistnok oprindelig var den geographiske af den sig dybt ind i Landet skjærende Bugt og det samme nærmest omgivende Landskab, men snart gik over til at betegne hele Nybyggerens Landnam. Ligesom Benævnelsen Rafnsfjord ikke var indskrænket til Fjorden Ounartok, men tillige omfattede de nærmest liggende Fjorde Sermelik (Sléttufjörðr) og vel tillige Agluitsok (Siglufjörðr), saaledes har Eriksfjord foruden Tunnudluarbik tillige indbefattet saavel en större Strækning NV efter som navnligen det til Tunnudluarbik grændsende, for Kvægdrift saa særdeles skikkede

Landskab omkring den nordre Arm af Igalikko. „Först i Fjorden," bemærker Ivar Bardsön, „ligger en Ö, som hedder Eriksö, hvoraf Hælften hörer Domkirken til og Hælften Dyrnæs Kirke. Dyrnæs Kirke er det störste Kirke-Sogn i Grönland, og ligger denne Kirke paa Vesterhaanden, naar man seiler ind i Eriksfjord. Den eier alt ind i Midfjord, som skyder ud fra Eriksfjord lige i NV." Det vil ikke være let at afgjöre, hvilken af de mange Öer udenfor Tunnudluarbik (*fyrir mynni Eiríkfjarðar*) det var Erik först beböede og gav sit Navn. Paa Irsarut og paa Tuktotôk ere oldnordiske Ruiner fundne. Foran Mundingen af den egentlige indre Fjord ligger Iglotalik, men ogsaa det udenfor denne Ö værende Fjordparti er bleven regnet med til Eriksfjord.

Dyrnes bliver Nougarsuk og Dyrnæs Kirke at söge blandt Ruinerne ved det tæt vesten for dette Næs beliggende Narksak, d. e. jevn Mark, hvis Græsmarker höre til de störste i Grönland. Strax ved Landingsstedet, i en Afstand af 50 Al. fra Söen, traf Pastor Jörgensen her en stor Bygning, 35 Al. l. fra Ö. til V. og $9\frac{1}{4}$ Al. br. fra S. til N., Murenes Tykkelse $2\frac{1}{2}$ Al., deres Höide paa den östlige Side endnu $1\frac{1}{2}$ Al. I denne Bygning fandtes Begravelser, som af samtlige Grönlændere tilskrives de gamle Kablunakker (Europæere). Den bedst vedligeholdte var paa alle Sider opfört eller rettere opmuret af temmelig store Stene, lagte saaledes paa hinanden at de godt passede sammen. Gulvet bestaaer af smaa röde Fliser. Gravens Længde er $2\frac{3}{4}$ Al., Breden, hvor Hovedet laa, 1 Al. 6 T. og hvor Benene laa 1 Al., dens Dybde $1\frac{1}{2}$ Al. I den fandtes et heelt Skelet af et Menneske, der vendte Hovedet mod Öst og Benene mod Vest. Craniets nöiagtige Undersögelse afgav det Resultat at det var af en Europæer og ikke af en Eskimo. Hele Graven dækkedes af store flade Stene, af hvilke en var $2\frac{1}{4}$ Al. l. og $1\frac{1}{4}$ Al. bred. Östen for nysnævnte Ruin, i en Afstand af 23 Skridt, fandtes en anden, $32\frac{1}{2}$ Al. l. og

9½ Al. br., som synes at have haft 3 Afdelinger; ogsaa i denne Bygning fandtes et Gravsted som det nylig beskrevne. 300 Skridt ONO fra denne Ruin ligger paa et lille Fjeld en tredie Ruin, 9 Al. l. og 6 Al. br., Murene 1½ Al. tykke og nu 2½ Al. höie, Indgangen paa den sydlige Side. SV for denne, i en Afstand af 93 Skridt, ligger en Ruin, hvis Störrelse vanskelig kan bestemmes; den har formodentlig været over 40 Al. lang; östen for denne, i en Afstand af 127 Skridt, atter en Ruin, 35 Al. l. og 6 Al. br., deelt i 4 Afdelinger. Mod Öst til SO for denne i en Afstand af 22 Skridt findes en heel Samling Rudera, hvor ved Eftergravning fandtes mange skjönne flade Stene, 2½ Al. lange og 1½ Al. brede, men uden Indskrifter; hele denne Samlings Længde var henved 84 Al., Breden 32 Al. SV for denne Ruinsamling ligger en skjön Kilde, hvor Vandet fremvælder fra Bunden af op imellem Sandet; den har af de gamle Beboere været indhegnet. I en Afstand af 44 Skridt mod Syd fra sidstnævnte Samling fandtes atter en Ruin, 37 Al. l., 8 Al. br., deelt i 4 Afdelinger. I et Fjeld i Nærheden af Narksak fandt Assistent Motzfeldt ifölge Graah (S. 188) Bjergkrystal, der, som bekjendt, er meget haard, og er derfor rimeligviis den i Flatöbogen nævnte 7de Kirke ved Harðsteinaberg i Eriksfjord den samme, som Ivar Bardsöns paa Dyrnæs.

„Længere ind i Eriksfjord", beretter Ivar nu videre, „ligger Solefjelds Kirke", hvortil hele den midterste Deel af Fjorden hörer, thi saaledes maa det jo være at forstaae. Dette bliver da den Kirke, hvis Ruiner ere forefundne i den skjönne Egn ved Kaksiårsuk (III, 825). Graah formener at Illimausak, et höit frit staaende Fjeld, der stedse beskinnes af Solen, naar den ellers er synlig, kunde være de Gamles Sólarfjall. Saavidt af Kortet skjönnes, ligger dette Fjeld dog noget for sydlig til her at passe. Hvor Navnet anföres i Oldsproget, er det derhos bestandig Fleertal; Forne saavelsom Hall (II, 506, 712) boede *at Sólar-*

fjöllum, en ved denne Fjeldstrækning beliggende Gaard i Eriksfjord. Flatöbogens 9de Kirke laa ligeledes *undir Sólarfjöllum í Ísafirði*, ligesom ogsaa den 10de *undir Sólarfjöllum*, men som vistnok bliver Ivar Bardsöns Solefjelds Kirke i Eriksfjord. Fjeldene ved Kaksiàrsuk og ved Isarok i Sermelik (ɔ: Isefjord, ogsaa Flatöbogens ÍSAFJÖRÐR) maa være kaldte Sólarfjöll. Egnen mellem disse Steder beskrives (III, 825, 828) som „en af de skjönneste, om ikke den skjönneste i hele Grönland, bestaaende af smaa Bakker, der danne yndige græsrige Dale; oppe paa Fjeldene gives ogsaa gode Græsgange, som ere tilstrækkelige til at give mange Kreaturer Sommerföde". „I forskjellige Retninger gjennemskjæres Bjergene af Smaasöer, hvorfra Elve til begge Fjorde have deres Udspring. Hist og her voxer Vidiekrat i 1 til 2 Alens Höide, og til langt ud paa Aaret prange Bakkerne med en i Grönland sjelden yppig Vegetation. I Baggrunden danne höie, med evig Is og Snee bedækkede Bjerge ligesom et Hegn om dette frugtbare Land." Saaledes er den nyere Beskrivelse af Egnen fra Kaksiàrsuk til Isarok, og maa de ved disse Steder beliggende Kirkeruiner være Levninger af Flatöbogens 9de og 10de Kirke, og har mulig Isefjord, ligesom det ovenfor nævnte Midfjord, været regnet til Eriksfjords District.

„Endnu længere ind i Fjorden ligger Leidar-Kirke, som eier alt inde i Bugten og ligeledes paa den anden Side til Burfjeld og alt ud fra Burfjeld hörer Domkirken til. Der ligger en stor Gaard, som hedder Brattahlid, hvori Laugmanden pleier at boe."

BÚRFJALL, saa kaldet rimeligviis formedelst dets Lighed med en Kaskelot (*búri*, *búrhvalr*, Physeter macrocephalus) bliver det Fjeld, der af Eskimoerne nu, ogsaa formedelst dets Dannelse, benævnes Nulluk (nates), hvilket Fjeld altsaa udgjorde Grændseskjellet imellem Eriks og Einars Landnam og mellem Eriksfjordens og Einarsfjordens Thing-

laug. Hvad der laa sönden for dette Fjeld henhörte til Einarsfjord og Garde Domkirke.

Tæt norden for Fjeldet ligger den græsrige Slette Igalikko (ɔ: det forladte Kogested) ved Igalikko Fjordens nordre Arm, der ogsaa benævntes Eriksfjord, fordi dens omgivende Kystland altsaa, som nordenfor Burfjeld beliggende, henhörte til Eriksfjords District. Selve Igalikko ligger neppe ½ Miil fra Tunnudluarbik Fjorden, saa at Stedets gamle Beboere kunde benytte Fiskeriet og Græsgangene baade i Igalikko og i Tunnudluarbik. Paa denne for Kvægdrift fortrinlig skikkede Slette findes saa talrige Ruiner af Bygninger fra den gamle Beboelses Tid, at Reisende sammenligne dem med Levninger af en heel Stad. I disse Ruiner, af hvilke en Grundplan er meddeelt Tab. VI (jfr. III, 812-816) gjenfinde vi Bygden eller Byen Brattahlíð, hvori Flatöbogens 8de Kirke, *i Brattahlíð*, var beliggende, den samme som den af Ivar Bardsön ovennævnte *Leiðarkirkja*, Hovedkirken i Herredet (*leið*) eller Eriksfjordens District, hvis Ruin udviser at det har været en Korskirke af en i Forhold til Landets andre Kirker betydelig Störrelse, da dens Længde er 44 Al. og Brede 24 Al. Det maa være den samme Kirke, som i den gamle Chorographie nævnes som liggende nær ved Austkarsfjörðr, der var en Arm af Eriksfjord og altsaa maa være Poruk. Bygden har faaet sit Navn af Gaarden

Brattahlíð, saaledes benævnt, fordi den var bygget op til en brat (*brattr*, steil) Li eller Klippeside (*hlíð*). Denne Gaard opförtes af Erik den Röde, som der opslog sin Bopæl i Aaret 986, beboedes siden i det 11te Aarhundredes Begyndelse af hans berömte Sön Leif den Heldige og af hans Sönnesön Thorkel, end senere af Laugmændene Skjald-Helge i det samme Aarhundredes Midte og Sokke Thorersön i det 12te Aarhundredes förste Hælfte, og forblev, ifölge Ivar Bardsöns Beretning, lige til Coloniens sidste Tider Laugmændenes Bolig. Her paa denne Gaard stod i Aaret 1007 det navnkundige Ægtepar Thorfinn Karlsefnes

[redacted]

og Gudrid Thorbjörnsdatters Bryllup og besluttedes deres mærkværdige Opdagelsesreise til det da opdagede langt sydligere Land i America. Levningerne af denne Gaard, der saaledes har faaet en verdenshistorisk Betydning, findes blandt Ruinerne i Igalikko, 162 Al. sönden for Landingstedet og 423 Al. NNO for Kirken, mellem hvilken og selve Gaarden der er en lille Klippe. Hosföiede Grundtegning giver et Begreb om dens Beskaffenhed. Den har været udentil maalt 26 Al. lang og 10½ Al. bred, Murene ere 2¼ Al. tykke og stode end til en Höide af 4 Al., da Arctander i Aaret 1779 undersögte Bygningen, der er opfört af store röde Stene, formodentlig og Leer, skjönt deraf intet saaes. „*En Klippe, der er lige op og ned, udgjör Husets ene Side eller Væg.*" Dörens Höide var 2¾ Al. og Breden 2 Al. 4 T. Med utroligt Arbeide har dette Huus været opfört, da ikke faa Stene i samme fandtes at være 3 Al. lange og næsten ligesaa brede og tykke, (Samleren VI, 1208-1209). Pastor Jörgensen, som efter Oldskrift-Selskabets Foranstaltning i Aarene 1837 og 1838 foretog en nöiagtigere Undersögelse af disse Ruiner i Forening med Assistent Jensen, som udkastede Grundplanen, bemærker ved denne Bygning, „at en Klippe dannede dens söndre Side, og at i denne var udhuggen en Afsats sandsynligviis for at befæste Taget, der, for at anföre Grönlændernes Relation, skal have været fladt som paa deres Huse. Indgangen har været paa den vestre Side. Murenes Höide var endnu næsten overalt 3 Al. 20 T., deres Tykkelse 2 Al. 6 T. At dette Huus, som

Arctander bemærker, maa være opfört med utroligt Arbeide, da mange Stene ere tre Al. lange og næsten ligesaa tykke og brede, er ingen Tvivl underkastet." Klippen er ikke höi, kun ½ til 1 Al. höiere end den höieste Deel af Murene. Den er temmelig jevn paa Overfladen og skraaer jevnt nedad imod Fjorden. Grundplanen udviser at i det Hele 17 Bygninger ere opmaalte, hvorhos bemærkedes at der vare end flere som vare nedfaldne, saa at deres Grundplan ikke kunde optages. 225 Al. sönden for Klippebygningen ligger Ruinen af en Bygning, som var 30 Al. l. og 11 Al. br., og ikke langt derfra, dog nærmere, nemlig i en Afstand af 32 Al. fra den sydligste af de Ö. for Kirken beliggende to lange Bygninger, er en Kilde med rindende Vand, paa hvis Sider ere satte to fladagtige graa Stene ikke mere end 20 T. fra hinanden, og ovenpaa disse var igjen lagt en röd Steen, hvis Længde var 3 Al. 5 T., Brede og Tykkelse 1 Al. En af de nærmest ved denne Kilde liggende Bygninger har uden Tvivl været det i Flóamanna Saga (II, 128) omtalte Badehuus, som har bestaaet af den egentlige Badestue og en Forstue (*framhús*), maaskee den ene SV for Kirken beliggende, der efter Pastor Jörgensens Beretning synes at være deelt i to eller tre Afdelinger.

Þormóðshellir, Thormods Hule, en Klippehule lige ved Strandbreden i Nærheden af Brattahlid. Over og under denne Hule vare Klipperne meget steile og vanskelige at bestige og foran Hulens Dör var en stor Plet Jord begroet med Græs, men förlige Mænd kunde kun med Nöd og neppe springe fra Klintens Spidse ned paa Græspletten. Tæt ved det Grændseskjel mellem de to Thinglaug, som Burfjeld (Nulluk) dannede, altsaa en halv Miils Vei eller lidet derover fra Þrattahlid, maa Gaarden Löngunæs have ligget. Det bliver saaledes let forklarligt, hvad der berettes i Fóstbræðra Saga (II, 362-364), at Thordis roede langt ud paa Natten, nemlig efterat have udsovet, altsaa nær ved Morgenstunden, fra Löngunæs paa en Skude med en Besæt-

ning af 15 Mand, og kom dog saa tidlig til Brattahlid, at hun spiste Davre hos Thorkel. Ligeledes kan man forstaae Fortællingen (II, 352) om at Thormod Kolbrunesskjald, efterat have tæt ved Thordis's Nöst paa Löngunæs dræbt hendes Sön Thorkel, forfulgt af Thord og Falgeir, undflyede og löb ligetil han kom til den ovenomtalte efter ham opkaldte Hule ved Brattahlid. Da Thormod kom til Klinten ved Strandbreden over Hulen, sprang han fra dens Spidse ned paa Græspletten foran Hulens Dör. Thord sprang efter ham og blev dræbt, men Falgeir sprang ogsaa ned paa Græspletten og hug til Thormod. Thormod og Falgeir fattede i hinanden og faldt begge ned fra Klipperne ud i Söen, hvor Falgeir druknede, upaatvivlelig i den Vig, som senere kaldtes FALGEIRSVÍK og omtales som liggende i Eriksfjord, men Thormod svömmede til et derværende Skjær, hvor han kröb op paa Stenene. Dette Skjær laa i en saa lang Afstand fra Landet, at han, saaret og udmattet som han var, ikke havde Haab om at frelses, da Skuf og Bjarne, i det de nærmede sig Hulen, bemærkede ham i Skjæret og kom ham til Hjelp. Omtrent et Bösseskud fra Land ligger her et Skjær, og to Kabellængder i Öst fra dette en Holm (III, 816), og foruden dem sees ifölge Jörgensens Beretning ved udfaldende Vande tre smaa Skjær. I Nærheden af de förstnævnte Skjær er tæt norden for Igalikko en lille Bugt, der upaatvivlelig er de Gamles Falgeirsvig.

Ofte omtales i de gamle Beretninger Skibes Ankomst til Eriksfjord og Brattahlid; at den almindelige Fart did har været gjennem Igalikko Fjorden kan skjönnes af Beretningen (II, 504), om at Skjald-Helge kom til Eriksfjord og styrede til Falgeirsvig, hvor der altsaa ved Eriksfjord, ifölge denne Vigs ovenfor paaviste Beliggenhed, ikke kan forstaaes andet end den nordre Arm af Igalikko Fjorden.

STOKKANES. Thorbjörn Vifilssön, der efter Erik den Rödes Indbydelse var dragen til Grönland, opförte her paa den Landstrækning, Erik havde overdraget ham, en ansee-

lig Gaard. Den laa i Eriksfjord lige over for eller paa den modsatte Side af Brattahlid (*þat var á Eiríksfirði öðrum megum en Brattahlíð var*, II, 314), ligesom det ogsaa siges om Thormods Hule ved Brattahlid, at den laa paa den anden Side af Fjorden ligeoverfor Stokkanæs (*sá hellir er á sæfarhömrunum öðrumegin fjarðarins en Stokkanes*, II, 346), hvor Thormods Venner Skuf og Bjarne den Gang boede. „Ligeoverfor Igalikko paa hin Side Fjorden, under de derværende höie Fjelde, ligger en lille Odde, Usuk (det mandlige Lem) kaldet. Her findes en ubetydelig Ruin, der formodentlig kun har tjent til Hö- eller Brændehuus." Saaledes beretter Pastor Jörgensen, som i 1838 undersögte dette Sted. Stedets eskimoiske Benævnelse har formodentlig selv samme Anledning som den, der bestemte Nordboerne til at kalde det Stokkanes (af *stokkr*, en Stok). Den nu forefundne ubetydelige Ruin har upaatvivlelig hört til den Bygning, hvor Thorbjörns Datter, den navnkundige Gudrid, tilbragde flere af sine Ungdomsaar, indtil hun blev gift og flyttede til Brattahlid. Naar det hedder om Thormod (II, 374), at han, medens han opholdt sig paa Stokkanæs, en Dag sagde at han havde et Ærende nordpaa i Fjorden, hvorefter han tog en Baad og med Fifl-Egil drog ind ad Einarsfjord, maa man vel mærke sig at de Gamle ofte henlagde deres Nord mod Öst, ligesom Knytlinga Saga, som bekjendt, beretter at Skåne laa norden for Sjælland. Efterat Thormod var forsvunden, roede Fifl-Egil ud af Einarsfjord tilbage til Stokkanæs (II, 376). Man sammenholde hermed den tidligere Beretning (II, 346), om at Skuf og Bjarne, da Thormod havde paa Garde-Thing dræbt Thorgrim Einarsön, förte Thormod til Hulen ved Brattahlid og droge derefter tilbage til Thinget, og man vil skjönne at de to Fjorde have været beliggende ganske tæt ved hinanden tilsös og overbevises om, at Sagaskriverens her nævnte Eriksfjord maa være Igalikkos nordre Arm.

GAMLA BYGD, den Gaard hvor Gamle og Grima boede,

laa i Bunden eller ved den inderste Ende af Eriksfjord tæt op til Isbjergene (*í Eiríksfjarðar botni upp undir jöklunum*). I det inderste af Igalikko Fjordens nordre Arm, ved Tessingertasak, vel en god Fjerdingvei fra Kirken, traf Pastor Jörgensen (III, 812) to Ruiner eller maaskee rettere et Huus i to Afdelinger. Ved at omtale denne Opdagelse, taler han intet om herværende Jökler, men i sin Beskrivelse over Tunnudluarbik Fjorden bemærker han ved at omtale Poruk, den Arm af samme, hvis Bund stöder tæt sammen med Bunden af Igalikkos nordre Arm, saa at der imellem dem er ikkun et ubetydeligt Stykke Land, at her findes en mægtig Isblink, ved hvilken altsaa de beskrevne Ruiner ligge.

Langey og Lambeyjar. Af de af Ivar Bardsön som Domkirken tilhörende nævnte Öer maatte vel Langö være Akkia, af Nordboerne saaledes kaldt formedelst dens langstrakte Form, og de fire Lamböer (af *lamb*, et Lam) blive de vesten derfor beliggende Partlæt Öer, ogsaa 4 i Tal, og har Lambeyjarsund adskilt hin Ö fra denne Ögruppe. Fossasund, saaledes vist benævnt formedelst derværende Vandfald eller stærke Strömninger, hvilket Sund förte ind til (*laa i Indgangen til*) Eriksfjord (Tunnudluarbik), maatte rimeligst være Sundet mellem Kingiktok og Fastlandet, eftersom Nardlunek eller Skovfjorden vel er betragtet som hörende til selve Eriksfjord.

Yttrivík og Innrivík. Det hedder nu videre: „Der nordenfor Eriksfjord ligge to Vige, som hedde Ydrevig og Indrevig, thi de ligge saa til." Stedsadverbiet „der" betegner at det var i Nærheden af Fossasund; og man vil her paa Kortet finde norden for Fjorden paa Öen Tuktotôk to saadanne Vige, hvis Beliggenhed ganske svarer til Beskrivelsen.

Dernæst laa Breiðifjörðr (Bredefjord), og i den Fjord laa Mjóifjörðr (Smallefjord); den förstnævnte bliver Ikersoak, der ogsaa i vore Dage kaldes Bredefjord, og den an-

den Flatöbogens Isefjord, mulig den samme Fjord, der i Landnamstiden bebyggedes af Arnlaug.

Den efter Landnamsmanden Hafgrim opkaldte HAFGRÍMSFJÖRÐR er maaskee Kangerdluarsuk, der senere i Ivar Bardsöns Tid er benævnt Kambstadafjord, og det til samme Mands Landnam hörende VATNAHVERFI (af *vatn*, en Indsö, og *hverfi*, en af Höider omgiven Landstrækning), bliver rimelig den skjönne Egn norden for Tunnudluarbik, der udmærker sig ved mange laxerige Indsöer, og er omgiven af „höie Fjelde".

Den gamle Chorographies MIÐFIRÐIR, som vel noget senere ere blevne bebyggede (*næst bygðir*), kunde være de i Östrebygdens Midte beliggende fem mindre Fjorde, der ovenfor ikke ere ommeldte; af dem hed en KOLLUFJÖRÐR, (af *kolla*, et Kar uden Haandgreb, eller et Faar), Kangerdluarsuk, DÝRAFJÖRÐR indenfor Sårdlok, ÞÓRVALDSFJÖRÐR, Torsukatek og Akkudlek, STEINSFJÖRÐR og BERGÞÓRSFJÖRÐR de to mindre Fjorde imellem Kênalik og Kingiktok eller Tindingen. Ved det Næs, som skiller Torsukatek-Löbet fra det Inderste af Fjorden Akkudlek, ligger her blandt flere Ruiner en Rundbygning, som gjör det rimeligt at her ogsaa maa have staaet en Kirke, hvortil den som Baptisterium har henhört, og maatte det da være Flatöbogens 12te Kirke *á Garðanesi í Miðfjörðum*.

Efter Bredefjord nævner Ivar Bardsön endnu fire Fjorde, af hvilke

EYRARFJÖRÐR (af *eyri*, en Öre, flad og bred Landtunge eller Strandbred) maatte vel blive Immartinek; og BORGARFJÖRÐR, (af *borg*, et en Borg lignende Fjeld), Sermitsialik, i hvilke begge Fjorde der efter Grönlændernes Sigende skulle være oldnordiske Ruiner.

LOÐMUNDARFJÖRÐR (af Mandsnavnet *Loðmundr*) bliver den Fjord, hvis sydlig liggende Munding begrændses af den store Ö Nunarsoït, hvortil to ved flere Havne udmærkede Löb före.

Isafjörðr, den samme som den gamle Chorographies, men forskjellig fra Flatöbogens Isefjord, som var Östrebygdens vestligste Fjord, bliver den store Bugt, hvori Sennerut og flere Öer ligge. En Arm deraf hed Útibliksfjörðr (*þaraf gengr Útibliksfjörðr*), den Deel nemlig, der ligger sönden for den paa Kortet unavngivne Ö, grændsende til Itiblieitsiak eller *Itiblik*, som Peter Olsen Vallöe, der besögte dette Sted i September 1751, bemærker at være saaledes kaldt, „fordi der er en kort Slette eller Nakke imellem Bjergene, et Bösseskud bredt, til hvilken Havet stöder baade norden og sönden for", altsaa hvad man sædvanlig kalder et Overbærersted, fordi Baadene bæres derover for at forkorte Veien. Det er mærkeligt at det oldnordiske Navn saaledes har en eskimoisk Oprindelse, hvilket udviser de Gamles hyppigere Samfærsel i denne Egn med Skrælingerne. At selve den större Bugt svarer til det, Navn som Nordboerne have tillagt den, skjönnes af nyere Reisendes Beretninger. Vallöe omtaler her (Samleren I, 119) en Isblink som gaaer ned til Kysten; Arctander, som var her den 13de Juli 1777, anmelder (l. c. VI, 1112), at Bugten ved Kasse paa Öen Senneruts nordostlige Kyst „stuvede aldeles til med Is", ligesom det smalle Sund mellem Öen og Fastlandet laa fuldt med Is; og Graah bemærker (S. 29): „Om Bugten imellem Sennerut og Itiblieitsiak-Tangen, som danner Grændsen imellem Julianeshaabs og Frederikshaabs Districter, er Fastlandet næsten allevegne beklædt med Isbræ, der nogle Steder strækker sig ned til Havet". Af denne Bestemmelse af Isefjordens Beliggenhed skjönnes det, at Östrebygden har haft selv samme Grændse mod NV som nærværende Julianeshaabs District. Fjordene paa begge Sider af denne Itiblik have neppe i Oldtiden haft nogen fast Bebyggelse. Umiddelbar efterat have nævnt de to sidst anförte Fjorde, tilföier Ivar Bardsön: „alle disse Öer ere bebyggede", nemlig de nærmest forannævnte Langö og Lamböer, og maa deraf vel kunne sluttes, at ikke ogsaa alle Fjordene, navnligen

ikke de sidstnævnte, ihvorvel hörende til Östrebygden, have været bebyggede, da her ellers vilde have været tilföiet: Fjorde. Paa flere Forespörgsler til de Eskimoer, som opholde sig i denne Egn, have de ovenmeldte Reisende ikke modtaget nogen Meddelelse om her forefundne oldeuropæiske Ruiner. Derimod skulle, som för ommeldt, efter Grönlændernes Sigende saadanne findes i Immartinek og Sermitsialik, og Navnet paa en Ö udenfor den förstnævnte af disse to Fjorde, som Arctander besögte (l. c. S. 1117), Igloluarsoït, d. e. de store Bygninger, synes at hentyde paa at ogsaa denne har i ældre Tid været beboet af Nordboer.

VESTREBYGDEN.

Man maa beundre den Foretagelsesaand, hvormed Erik den Röde var udrustet, og den Forretningsdygtighed, der saa tilfredstillende prövedes ved heldig Udförelse af det Hverv, han havde overtaget. I de tre Aar, han anvendte til sin forelöbige Opdagelsesreise, indskrænkede han ikke sin Virksomhed til at beseile Östkysten og undersöge de vigtigste Fjorde i Landets sydvestlige Deel, men han drog allerede da længere nordvestefter, opdagede ogsaa denne Kyststrækning og tillagde paa samme mange Steder Navne (*gaf þar víða örnefni*, I, 362). Allerede umiddelbar efter Landnamstiden beseiledes Kysten langt nordligere, end den gamle Bygd nogensinde har strakt sig.

Vestribygð, den vestligere liggende beboede Kyststrækning, var ikke af den Betydenhed som Östrebygden, hvor Bispesædet var og Landsthinget holdtes; her vare ikke flere end 90 Bygder eller Gaarde, og for den for en stor Deel adspredte Befolkning ikkun 4 Kirker. Allerede i det 14de Aarhundredes Midte vare Nordboerne vegne herfra for indtrængende eskimoiske Skarer, og det er saa meget mindre at undres over at der nu kun findes yderst faa Levninger af den tidligere Bedyggelse. I den förste Periode havde Vestrebygden ikke den Udstrækning sydefter som senere. I den gamle Chorographie angives dens Afstand

fra Östrebygden til „6 Dages Roning med sex Mand paa en sexaaret Baad". Graah bemærker (S. 173-174), at han med fem Roersker og leilighedsviis Hjelp af Styrer og Kajakroer har, i en let lastet Konebaad, ingensinde reist over $8\frac{1}{2}$ danske Miil i een Dag, og anslaaer derfor en Dagsroning til 7 Mile, hvilket Antagende synes at have god Rimelighed for sig. Vestrebygdens Begyndelse i den Tid blev da at ansætte til Aglomersæt. Senere er ogsaa et sydligere Kystparti blevet bebygget, og Ivar Bardsön beretter at der fra Östrebygden til Vestrebygden var en Tylt Sös (*xii vikur sjóar*), tolv Sömile, alt ubeboet, der, Lodmundarfjord og Isefjord medregnede som Ubygder, bliver Kyststrækningen fra Sermitsialik til Ika eller Arksut, hvor sikre Ruiner af oldnordiske Bygninger ere forefundne (III, 831-832). I paalidelige Efterretninger ere efterfölgende Steder navngivne:

Steinsnes (af Mandsnavnet *Steinn*), hvor ifölge Ivar Bardsön en stor Kirke var beliggende, der i nogen Tid var Domkirke og Bispesæde, maatte vel söges i Aglomersæt eller i Fiskefjorden, hvor Peter Olsen Vallöe bemærker (Samleren I, 101), at der findes Ruiner af Kirker, hvilke dog senere Reisende i disse Fjorde ikke have seet, med mindre de maatte söges blandt de af Missionairen J. P. Lund beskrevne, der ligge paa den östlige Side af Aglomersæt-Fjorden 2 til $2\frac{1}{2}$ Miil fra dens Munding. Paa en Slette af et meget indbydende Udseende, tæt ved en lille Bugt, i et Par hundrede Skridts Afstand fra Stranden, findes her Ruiner af flere Bygninger, blandt hvilke en har været 26 Al. lang og 7 Al. bred, Murene henimod $2\frac{1}{2}$ Al. tykke og end 1 Al. höie; i den östre Muur tvende Indgange endnu kjendelige. Paa et lavt Fjeld paa Kysten, som udgjör Bugtens nordre Grændse, findes 4 Grave, som Grönlænderne tilskrive de gamle Nordboer, hvilket er sandsynligt, da de ere opförte med stor Omhyggelighed og betydelig större end Grönlændernes Grave, eftersom tvende af dem have et Omfang af 16 Skridt. Af det i Fiskefjorden fundne Klokkemalm

lader sig ikke slutte at en Kirke har staaet her, da det kan være fört did af Eskimoerne; imidlertid gjör denne Fjords mange Herligheder det sandsynligt at den i Oldtiden kan have haft en noget större Befolkning, men man har hidtil ikke her opdaget nogen Ruin, der rimelig kan være Levning af en Kirke.

Rángifjörðr, hvor Flatöbogens tredie Kirke *í Ánavík* var beliggende, bliver vel Amaraglik Fjorden, som kan være saaledes benævnt formedelst dens i skraa Retning udgaaende Fjordarme. Ved den nordlige Vig længst inde i Fjorden paa en lille Slette, der danner en langagtig Fiirkant, ligge flere Ruiner, som H. P. C. Möller har undersögt og beskrevet, deriblandt en ikke langt fra den der udlöbende Elv og lige i Strandbreden, som ved Höivande ganske bedækkes af Vandet, ved udfaldende Vande derimod strax tiltrækker sig Opmærksomheden ved sin Masse af store flade Stene, der synes at have dannet en langagtig Fiirkant i Öst og Vest; imidlertid er det overmaade vanskeligt, om ikke umuligt, at angive denne Ruins egentlige Störrelse, da Stenene ligge sammenhobede i to Bunker, og man kun paa den ene Side, nemlig mod Nord, tydelig kan see at de have dannet en Muur; desuden ligger den vestlige Ende inde under Grönsværet, der hæver sig brat omtrent en Alen over Strandbreden, og hvortil Vandet ved Höivande naaer op. Ved Jordens Udskylling ere adskillige Menneskebeen komne tilsyne, som nu deels ligge spredte omkring ved Stranden og deels endnu med den ene Ende stikke ind i Jorden. Disse Been paastaae Grönlænderne at være af her jordede Kablunakker, hvilket har megen Sandsynlighed for sig, ligesom at Murene ere Levninger af en Kirke, hvortil saavel de gamle Bygder i Amaraglik, af hvilke Thorhallesen fandt 8 kjendelige Rudera og Grönlænderne omtalte for ham end flere, have hört, som ogsaa de ved Indsöerne norden for Stedet og ved Kappiselik beliggende, hvorfra en af store

flade Heller opfört Stenebro förte did, som Thorhallesen kalder et af de skjönneste Oldtidsminder i denne Egn.

Agnafjördr (af *agn*, Fiskefangst) bliver rimeligviis Baals Revier og dens midterste Fjordarm Ujararsoak. Her laa Flatöbogens anden Kirke *i Hóp*, hvilket Navn betyder en lille indsluttet Vig af en Fjord, hvori en Elv falder. Hertil svarer Beliggenheden af Ujararsoak, Fjordbundens nordligste Arm, hvor der blandt flere Ruiner paa en skjön tildeels med Vidiekrat bevoxet Slette ere fundne Levninger af en Kirkebygning, der udvendig har været henved 10 Al. i Fiirkant, hvis af flade Stene byggede Mure paa nogle Steder endnu ere 4 Alen höie og 1½ Al. brede. Dr. Pingel, som i 1829 besögte Stedet, bemærker at denne Bygning er fuldkommen orienteret og dens Indgang paa Sydsiden af 1¼ Alens Brede. SSO findes i nogen Afstand ubetydelige Levninger af en anden Bygning, 18 Al. l. og 15 Al. br., som har haft flere smaa Bygninger paa Sydsiden og synes at have været en Gaard med dens Udhuse. SSV for Kirken omtrent i samme Afstand findes ubetydelige Levninger af en omtrent 45 Al. l. og ikke fuldt 30 Al. br. Muur eller maaskee kun et Steendige, som efter Thorhallesens Formodning har omgivet en Kirkegaard. I Midten af samme synes der at have staaet en Bygning af omtrent 20 Alens Længde og 10 Alens Brede; denne har haft flere Afdelinger. Et Gravsted findes i skraa Retning i det sydöstre Hjörne af den ydre Muur, omtrent 4 Al. langt og 2 Al. bredt, altsaa meget större end Grönlændernes Grave i Almindelighed, og tillige altfor omhyggeligen opfört til at det oprindeligen kan have været deres Arbeide. Ved den söndre Side af disse Ruiner flyder ifölge Thorhallesen en Laxelv langs en Dal, der paa begge Sider er bevoxet med Krat og Græs, saa her synes at have været et nærsomt Sted for Kreaturer om Sommeren. Med höit Vande bliver denne Bugt 1 til 2 Mile længere, thi Vandet stiger gjennnem et smalt Sund meget længer op. Höist rimelig har Vandets Tilbagevigen ved

Lavvande fra denne Fjordseng givet Anledning til Stedets ovenanförte Benævnelse (af at *hopa*, vige tilbage, jfr. Antiquitates Americanæ S. 432-433). Dets eskimoiske Navn Ujararsoak ɔ: den store Steen har den herværende gamle Steenbygning foranlediget. Til hvad Sagaen om Thorstein Geirnefjafostre beretter (III, 528), at Hóp var Vestrebygdens Thinglaug, tör man formedelst denne Sagas Utroværdighed i det Hele ligesaalidt fæste nogen Tiltro som til at de i denne Saga anförte Stedsnavne skulde være paalidelige.

Himinraki, det mod Himlen rækkende Fjeld, norden for hvilket Havet formedelst mange Havsvælge var farligt at beseile, maatte vel være Hjortetakken, et ved Godthaab liggende Fjeld, der efter Thorhallesens Beretning sees over 25 Mile borte og noget nær er det höieste Fjeld i Strat-Davis. I Ivar Bardsöns Tid beseiledes de nordligere Kyster ikke længere saaledes som tidligere, og har man dengang anseet Seiladsen til disse for at være udsat for mange Farer.

Lýsufjörðr, (af *lýsa*, et Slags Torsk, Gadus merluccius, paa Norsk *lysing*, Ström 1, 295; paa Grönlandsk akulliakitsok, ifölge Fabricii Fauna Grönlandica, S. 148, som beretter at den findes i de sydligere dybe Fjorde). Her havde allerede Thorstein Eriksön en Gaard (*Þorsteinn átti bú í Vestrbygð á bæ þeim er hèt í Lýsufirði*, I, 392), og her döde han efter sit mislykkede Forsög paa at foretage en Opdagelsesreise til det af hans Broder Leif först besögte Viinland. Her laa Flatöbogens förstnævnte Kirke i Vestrebygden paa Sandnes, *á Sandnesi*. Lysufjord laa 6 Dagsroninger, altsaa ifölge ovenanförte Bestemmelse omtrent 42 Mile, fra Vestrebygdens sydligste Grændse i den Tid, da den gamle Chorographie forfattedes, altsaa fra Aglomersæt, og bliver rimeligviis Isertok i Sukkertoppens District. Hr. Vahl hörte Grönlænderne fortælle om oldnordiske Ruiner inde i denne Fjord, men om disse haves ingen videre Efterretning, ligesaalidt som om de Rudera, der have ligget i det Inderste af Ikkertok Fjorden i Holsteinsborgs District,

i hvilke der ifölge Glahns Beretning skulle være fundne europæiske Oldsager. Længere imod Nord ere ingen Levninger af faste Bopæle fra den gamle Bebyggelsestid forefundne; imidlertid have de gamle Nordboer jevnlig færdedes ogsaa i disse Egne og der haft deres

NORÐRSETUR

eller nordlige Opholdsteder (*setur*) for Jagtens og Fiskeriets Skyld. Næsten hver Sommer droge Grönlands Storbönder did op og ændsede ikke at i disse Farvande, som Skjalden Sveinn synger i Norðrsetu-Drápa, de höie Fjeldes haarde af Frost opsvulmede Hvirvler samlede og splittede Ægirs stormsvangre Döttre (Bölgerne). De havde til denne Fart særegne dertil byggede store Skibe og Skuder, forsynede med alle Slags Fangeredskaber og droge did, deels for at samle Drivtömmer, men fornemmelig paa Sælhundefangst, som gaves der bedre end hjemme i Bygden. De pleiede ogsaa der at tilberede Sæltjære; det smeltede Sælhundefedt blev heldt i Skindbaade, som ophængtes imod Vinden i fritstaaende Törrehuse, indtil det störknede og tilberedtes siden til Forbrug (III, 243-245). Enkelte Steder ere navngivne, nemlig:

Greipar var en af de tvende Hovedstationer, hvor Norðrsetumændene havde deres Boder eller Hytter (*búðir eða skálar*); *greip* saavelsom Fleertallet *greipar* betyder Mellemrummet mellem Fingrene, dernæst ogsaa Bjergklöfter. Til dette Navn maa en særegen tilsvarende Beskaffenhed ved Stedet have givet Anledning. Man kunde tænke paa flere eller snarere fem mærkelige tæt ved hverandre liggende Fjelde med Klöfter imellem, men end rimeligere kan Kystens Configuration have foranlediget Navnet. Greipar laa norden for Grönlands egentlige Bygder, men den Stedet i Skáldhelga-Rímur tillagde Benævnelse *bygðar sporðr*, Bygdens Ende, antyder at Stedet laa nær ved sammes Grændse. Tæt norden for 67° n. Br. og sönden for Disco finde vi en Kyststrækning med en til hint Navn sva-

rende Configuration, hvor nemlig de 4 smalle Fjorde Ekallurksoït, Iglutalik, Atanerme og Auleitsivik gjennemskjære og dele Kysten i 5 lange og smalle Landtunger.

Karlsbúðir (af *búðir*, Træhuse, Boder), mulig först anlagte af Thorfinn Karlsefne, der i den ene Oldbog oftere benævnes Karl, da han paa sin Reise til Viinland besögte denne Deel af Kysten (I, 408), laa 6 Dagsroninger, altsaa omtrent 42 Mile, nordligere end Lysufjord, maatte altsaa söges norden for gamle Egedesminde.

Bjarney (af *björn*, en Björn), som allerede besögtes i Aaret 1007 af Thorfinn Karlsefne paa hans americanske Reise, laa 3 Dagsroninger eller 21 Mile norden for Karlsbúðir, hvilket svarer til Beliggenheden af Disco Eyland, hvor der ifölge Wormskjold (l. c. S. 359) opholde sig med den saakaldte Vestis's Ankomst fra America en stor Deel hvide Björne, saa det ei skal være ualmindeligt at see flere paa een Gang; hvorimod det paa hele den sydligere Deel af Grönlands Vestkyst er en stor Sjeldenhed at see nogen, dog med Undtagelse af Julianehaabs District, hvor Storisen næsten hvert Aar förer nogle med sig. Navnet er saaledes meget passende. En Codex nævner Bjarneyjar i Fleertal, saa at de hosliggende Öer maa have været medregnede under denne Benævnelse, der dog ikke har været almindelig, om end Læsemaaden kunde antages for rigtig. Norden for Bjarney anföres endnu to Steder, nemlig:

Eysunes (af *eysa*, Kul) kan neppe være Halvöen Nórsoak, skjönt ikke langt fra Forsöget af samme Navn en Steenfælde af betydelig Störrelse fra de gamle Nordboers Tid findes (jfr. III, 842), eftersom ingen Kul ere fundne paa denne Halvö, men snarere Uperniviksnæsset i Umanaks Fjord, hvor der brydes Steenkul (see Collins Efterretninger i Skand. Lit. Selskabs Skr. 1809 S. 175, 206 og Pingel, Nord. Tidsskr. f. Oldk. 1 B. S. 107).

Æðanes (af *æðr*, Ederfugl, Anas mollissima) maatte vel være Næsset Cap. Cranstown, hvor Ederfuglene, som i

Mængde opholde sig i disse nordlige Egne, formodentlig have deres Tilholdssted paa Kysten. Ifölge den gamle Chorographie var der 12 Dages Roning omkring Bjarney og de norden derfor liggende Eysunæs og Ædanæs (*umhverfis Bjarney*, *Eysunes*, *Æðanes fyrir norðan*). Naar man reiser ud fra Godhavn den lige Vei til Cap Cranstown, derfra over Upernivíksnæsset tilbage og igjennem Waigattet til den Havn, hvorfra man gik ud, saa vil denne Reise udgjöre noget over 80 Mile og altsaa ganske svare til den gamle Angivelse. At Nordboerne have besögt endnu nordligere Egne paa denne Kyst, derom vidner den paa Öen Kingiktórsoak paa 72° 55′ n. Br. henved 4 Mile norden for det nordligste Etablissement Upernivik fundne mærkværdige Runesteen (jfr. III, 843), som var indstukken i en der opfört Varde.

Norðrskagi Grænlands eðr landsendi hinn norðari. *Skagi* bemærker en fremragende Pynt eller et sig langt udstrækkende större Næs. Grönlands nordlige Egne ere for lidet undersögte til at man endnu kan vove at yttre nogen Formodning om Anledningen til disse Benævnelser, der iövrigt vel blive at sætte i nærmest Forbindelse med det Sted, som vi nu skulle til at omtale som et af Grönlændernes Norðrsetur, ihvorvel det ikke kan siges at have udgjort en Deel af selve dette Land.

Króksfjarðarheiði nævnes som den anden af Norðrsetumændenes tvende Hovedstationer. Did op, for fra dette alt bekjendte Sted at gjöre videre Opdagelser, foretoge nogle Præster fra Gardar i Aaret 1266 en Undersögelsesreise. Af Beretningen (III, 238-245) sees at selve denne Egn tidligere pleiede at besöges og at de gamle Grönlændere der, ligesom i Greipar, havde Boder eller Skaaler for Jagt og Fiskeri. Derhos er det öiensynligt at det maa have været en meget betydelig Fjord, i og tildeels gjennem hvilken var en vidtlöftig Seilads af mange Dage. Navnet synes at hentyde paa at Fjorden har en mærkelig Krumning (*krókr*) og

at den er omgiven af öde Höilande (*heiði*). Det var ud af denne Fjord, eller af de samme begrændsende Höilande, ind i et indenfor liggende Hav hine Præster seilede, for at gjöre Opdagelser længere mod Nord, end deres Landsmænd hidtil vare komne, og paa hvilken Opdagelsesreise de saae mange Öer, Sæler, Hvale og en Mængde Björne, samt omsider kom dybt ind i den indre Havbugt (*allt i hafsbotninn*), hvor de bemærkede et mod Sönden beliggende Fastland (*suðrland*) og Jökler. De traf der nogle Kjendemærker paa at Skrælinger havde i ældre Tider opholdt sig der, men de kunde ikke gaae i Land for Björnene. Derpaa seilede de tilbage i 3 Dögn, og traf da igjen Spor af Skrælingers Ophold paa nogle Öer sönden for *Snæfell* (Sneefjeld), et tidligere bekjendt Fjeld. Siden seilede de sönderpaa langs med Króksfjarðarheiði en stor Dagsroning Jacobsmessedag; det frös da der om Nætterne, men Solen skinnede baade Nætter og Dage, og var ikke höiere, da den var i Sönder, end at, naar en Mand lagde sig tværs i en sexaaret Baad, udstrakt mod Rælingen, saa traf Skyggen af det Bord, som var nærmest mod Solen, i Ansigtet paa ham, men om Midnat var den saa höi som hjemme i Bygden, naar den er höiest i Nordvest. Siden seilede de tilbage hjem til Gardar. Af den förstnævnte af de to paa Jacobsmessedag angivne Observationer kan intet sikkert Resultat udledes, da man ikke med nogen Bestemthed kan vide Baadens Dybde eller egentlig Dybden af den liggende Mands Leie, samt Bordets Höide i Forhold dertil, for deraf at udfinde den Vinkel, som Bordet har dannet med Mandens Ansigt, hvilken Vinkel efter Angivelsen skal svare til Solens Middagshöide paa Jacobus eller den 25de Juli. Antager man den efter Rimelighed at have været henimod 33°, maa Stedet have ligget omtrent paa 75° n. Br. Det har ingen Sandsynlighed for sig at Vinklen kan have været större og at altsaa Stedet kan have ligget sydligere. Et sikrere Resultat giver imidlertid den anden Observation. For den 25de Juli var i det 13de Aarhundrede

Solens Declination = + 17° 54′
Ecliptikens Skraahed = 23° 32′.

Solhöiden paa den længste Dag i NV er i den paa 60° 55 n. Br. beliggende Bygd = 3° 40′ og denne lig den nordre Solhöide paa Jacobus og Parallelen 75° 46′. Paa den Baffinsbugten mod Öst begrændsende Kyststrækning er ingen saadan betydelig Fjord bekjendt. Sir John Ross's Undersögelsesreise synes at have godtgjort at der heller ingen seilbar Gjennemfart er i denne Retning. Man vises derfor over til den modsatte Kyst, og neppe vil man her kunne tage feil af, hvilken Fjord der betegnes med disse characteristiske Kjendemærker, men kan med al Sandsynlighed antage, hvad Observationerne ogsaa henvise til, at de Gamles Króksfjörðr er Sir James Lancaster's Sund og Barrow-Strædet tilligemed Prinds Regents Inlet, i vore Dage igjen bereiste og geographisk nöiere bestemte af V. E. Parry, Sir John Ross, James C. Ross og flere britiske Sömænd paa deres ikke mindre dristige og farefulde Expeditioner. De Strædet begrændsende Kyster svare, iflölge Parry's Beskrivelse, godt til Benævnelsen *heiði;* paa den nordre ligge Cunningham Mountains og paa den sydlige Byam Martin Mountains, höie og öde Fjeldstrækninger (in some parts table land), tildeels bedækkede med evig Snee.

Betræffende de i Oldskrifterne navngivne Steder i de övrige americanske Lande udenfor Grönland henviser Forf. til sine Undersögelser desangaaende i Antiquitates Americanæ (jfr. Afh. om Americas Opdagelse i det 10de Aarhundrede i Annaler f. nord. Oldk. 1840-1841, S. 3-37), hvis Resultater ere fölgende: at Helluland it mikla (af *hella*, en flad Klippe) er Kyststrækningen norden for Hudsons Stræde samt Labradorkysten; Litla Helluland, som laa SV for Herjulfsnæs i en Afstand af 4 Dögnseiladser (*dægr*) i rygende Storm (en saadan anslaaet til 10 Mile længere end den sædvanlige paa 27 Mile, altsaa 148 Mile) bliver

Newfoundland; MARKLAND (af *mörk*, Skov) SV derfor i en Afstand af 3 Dögnseiladser (80 til 90 Mile) Nova Scotia, og VÍNLAND, som laa 2 Dögnseiladser (54 Mile) i sydvestlig Retning fra Markland, Massachusetts og Rhode-Island; KROSSANES Gurnet Point; KJALARNES Englændernes Cap Cod og Indianernes Nauset, og de derpaa liggende FURÐUSTRANDIR (besynderlige Strande) Nauset Beach, Chatham Beach og Monomoy Beach; STRAUMSEY Martha's Vineyard, og STRAUMFJÖRÐR Buzzards Bay. HÓP, Vigen eller Indsöen, gjennem hvilken en Flod löb og hvorved Leifsbúðir vare beliggende, Mount-Hope-Bay.

ÍRLAND IT MIKLA, Storirland, ogsaa benævnt HVÍTRAMANNALAND, de hvide Mænds Land, rimeligviis de sydligere Egne af de forenede Stater sönden for Chesapeak-Bay, nemlig Nord- og Syd-Carolina, Georgien og Florida. Efter et af Shawaneserne bevaret Sagn har Florida fordum været beboet af et hvidt Folk, der var i Besiddelse af Jernredskaber, formodentlig Udvandrende fra Irland, eftersom ogsaa Beboernes Sprog berettes at have lignet det Irske.

IVAR BARDSÖNS Beskrivelse af Grönland er det vigtigste af Kildeskrifterne til Landets gamle Geographie. Om denne Ivars Tidsalder var man hidtil ikke sikker. Imidlertid har Forfatteren heraf i Antiquitates Americanæ, hvori han S. 300-318 indförte dette Oldskrift, yttret den Formodning at han maatte være fra det 14de Aarhundrede, hvilket vinder Bekræftelse ved et mærkværdigt Document af 1341, hvorpaa Prof. P. A. Munch i Christiania har henledet Oldskrift-Selskabets Opmærksomhed. Dette Document har i sin Tid tilhört Domkirken i Bergen, og er nu tabt, men bevares i Afskrift med Arne Magnussens Haand blandt de Bartholinske Haandskrifter. Det er et Pas til Grönland, udstædt i hint Aar af Biskop Hakon i Bergen for Ivar Bardsön, Præst af hans Stift, og er saalydende:

Universis Christi fidelibus, præsens scriptum cernentibus, Haquinus Dei gratia Episcopus Bergensis, salutem in salutis auctore Jesu Christo. Exhibitorem præsentium Iuarum Bàrderi, nostræ dyocesis sacerdotem, Universitati vestræ recommendamus in Domino diligendæ: affectu quo possumus corditer rogantes, quatinus illum (quem in nostris et Ecclesiæ nostræ negotiis ad Grönlandiam, per mare non minus tempestuosissimum quam longissimum, destinamus) in eundo, morando et redeundo favorabiliter et benigne pertractetis, consilium et auxilium eidem impendentes, cum vos duxerit requirendos, non sinentes eum in rebus vel personâ â quoquam indebitè molestari: Immo, si et quando opus fuerit, circa ejus liberationem liberaliter et efficaciter intendatis. Quod apud promotores suos grata volumus et debemus vicissitudine promereri. In cujus rei testimonium sigillum nostrum præsentibus est appensum, Datum Bergis, sexto Idus Augusti, Anno domini m°. c°cc. xl°. primo.

I Begyndelsen af denne Codex, som ellers heelt igjennem er skrevet af Arne Magnussen, staaer med en anden (Bartholins) Haand: „Ex ms. membraneo in folio, Bibliothecæ Academiæ Hafniensis, quod manuscriptum olim pertinuit ad Ecclesiam Bergensem".

UDSIGT OVER PLANCHERNE.

Tab. I. Generalkort over de gamle Nordboers Opdagelsesreiser til de arctiske Lande og America i det 10de, 11te, 12te, 13de og 14de Aarhundrede.

Tab. II. Kort over de gamle Nordboers Vinland, nuværende Massa-

chusetts og Rhode Island i de forenede Stater, begge efter Forfatterens större Korter i Antiquitates Americanæ.

Tab. III. Grönlandske Biskoppers Sigiller: Fig. 1 Biskop Henriks 1388. Fig. 2, 3 Biskop Jacobs 1417: s. jacobi de. gra. epi. garden. Fig. 4 Biskop Gregorius's 1450. Fig. 5 Biskop Jacobs 1487: SECRETV̄·IACOBI·EPI·GADENSIS (ɔ: GARDENSIS). Fig. 6. Biskop Vincentius's 1537.

Tab. IV. Grundtegning af de ved Igikeit forefundne Ruiner af Kirkebygden paa Herjulfsnæs.

Tab. V. Grundtegninger af Ruiner i Tessermiut, de Gamles Ketilsfjord.

Tab. VI. Grundtegning af Ruinerne i Igalikkos nordre Fjordarm, nemlig Laugmandsboligen og Bygden Brattahlid med Leidar Kirke og tilhörende Baptisterium.

Tab. VII. Grundtegning af Ruinerne i Kakortok, nemlig af Hvalsöfjords Kirkebygd med tilliggende Baptisterium.

Tab. VIII. Prospect af Hvalsöfjords Kirke.

Tab. IX. Fig. 1 Ikigeitstenen, funden paa Herjulfsnæs Kirkegaard med Indskrift: HER HUILIR HRŌ (Hróaldr eller Hróar) KOLGRÍMSSON. Udenom den ovale Indfatning er Tegn til en anden Indskrift, hvoraf alene Ordet IDUS er kjendeligt. Fig. 2 Igalikkostenen, funden paa Leidar Kirkegaard, i Brattahlid med Indskrift: VIGDIS M(agnús) D(óttir) HVILIR HÈR; GLEÞE GUÐ SÁL HENNAR. Fig. 3 Kingiktórsoakstenen, funden paa denne Ö i Baffinsbugten paa 72° 55' n. Br. med Indskrift: ELLIGR · SIGVAÞS: SON:R · OK · BIANNE: TÓRTARSON: OK ENRIDI · OSSON: LAUGARDAG · IN: FYRIR · GAGNDAG HLÖÞU . VARDA TE · OK RUDDU (v. RITU) MCXXXV (?) ɔ: Erling Sigvatssön og Bjarne Thordarsön og Endride Odssön opförte denne (eller disse) Varde(r) Löverdagen för Gagndag (den 25de April) og ryddede (Pladsen) eller indridsede (Indskriften) 1135.

Tab. X. Fig. 1–3. Trende med Kors betegnede Ligstene, fundne paa Herjulfsnæs Kirkegaard. Fig. 4–8 sammesteds fundne Fragmenter af Ligstene med indhugne Zirater og Indskrifter. Paa det ene Stykke staaer ALPE, rimeligviis hörende til den sædvanlige Slutning paa islandske Gravskrifter hjálpe guð sál hans eller hennar. Fig. 9. En Sænkesten til at sænke Fiskesnörer og Garn med, hvorpaa Runen ᛔ er indhuggen, og Fig. 10 en Steen i Form af de saakaldte Steendopper fra nordiske Gravhöie, begge fundne i Godthaabs District. Fig. 11 En Sænkesteen af Vegsteen, hvorpaa en Fisk, funden udenfor Julianehaab.

Fig. XI. Kort over Julianehaabs District eller de Gamles Östrebygd efter W. A. Graahs Opmaaling med Rettelser og Tillæg af J. Aröe, J. F. Gram, J. F. Jörgensen, O. Kielsen, J. P. Lund, Valentin Müller og flere.

Fig. XII. Kort over den Deel af Godthaabs District, som antages fornemmelig at have udgjort de Gamles Vestrebygd af H. P. C. Möller. Paa begge disse Kort ere samtlige i disse Dele af Grönland forefundne Ruiner af oldnordiske Bygninger ved særskilte Mærker antydede.

[redacted]

Tab. I

General Chart
exhibiting the
DISCOVERIES OF THE SCANDINAVIANS
in the
ARCTIC REGIONS AND AMERICA
during the 10th, 11th, 12th, 13th and 14th
centuries.

From Accounts contained in Old-Northern Manuscripts by Charles C. Rafn. April 16. 1837.

Tab. II.

A
MAP
OF
VÍNLAND
from accounts contained in
Old Northern M.S.S.
by
CHARLES C. RAFN.
Inscription Rock.
MIDDLESEX
Cambridge
BOSTON
BOSTON BAY
ESSEX
CAPE ANN
Thatchers I.
Eastern P.t
Bakers I.
Halfway R.
Salem
Phillips P.t
Egg R.
Nahant
Graves
P.t Alderton
MASSACHUSETTS
BAY
Dorchester
MILTON
Quincy
Cohasset Rocks
Strawberry P.t
Cohasset
Scituate H.
NORFOLK
Brant P.t
Green Harbour
High Pines Ledge
KROSSANES
Gurnet P.t
Plymouth H.
KJALARNES
CAPE COD
PLYMOUTH
Plymouth
Manomet P.t
CAPE COD BAY
Billingsgate I.
Wellfleet
Truro
FURDUSTRANDIR
Taunton
TAUNTON
Berkley
Dighton
BRISTOL
FREETOWN
Fall River
Acushena
New Bedford
Dartmouth
Westport
Sandwich
Sandwich H.
Brewster
BARNSTABLE
Barnstable
MASHPEE
INDIANS
Falmouth
Horse Shoe
Great Rip
STRAUMSFJÖRD
BUZZARDS BAY
STRAUMSEY
CAPAWOCK
Edgartown
MARTHAS VINEYARD
VINEYARD SOUND
Cuttyhunk I.
Sow & Pigs
Gay Head
Squipnocket P.t
Nomans Land
NANTUCKET
Sandy P.t
Longitude West from Greenwich
Sakonnet P.t
P.t Judith
HARVARD
COLLEGE
LIBRARY.

[redacted]

Tab. III.

3 5.

RUINER
VED
IKIGEIT

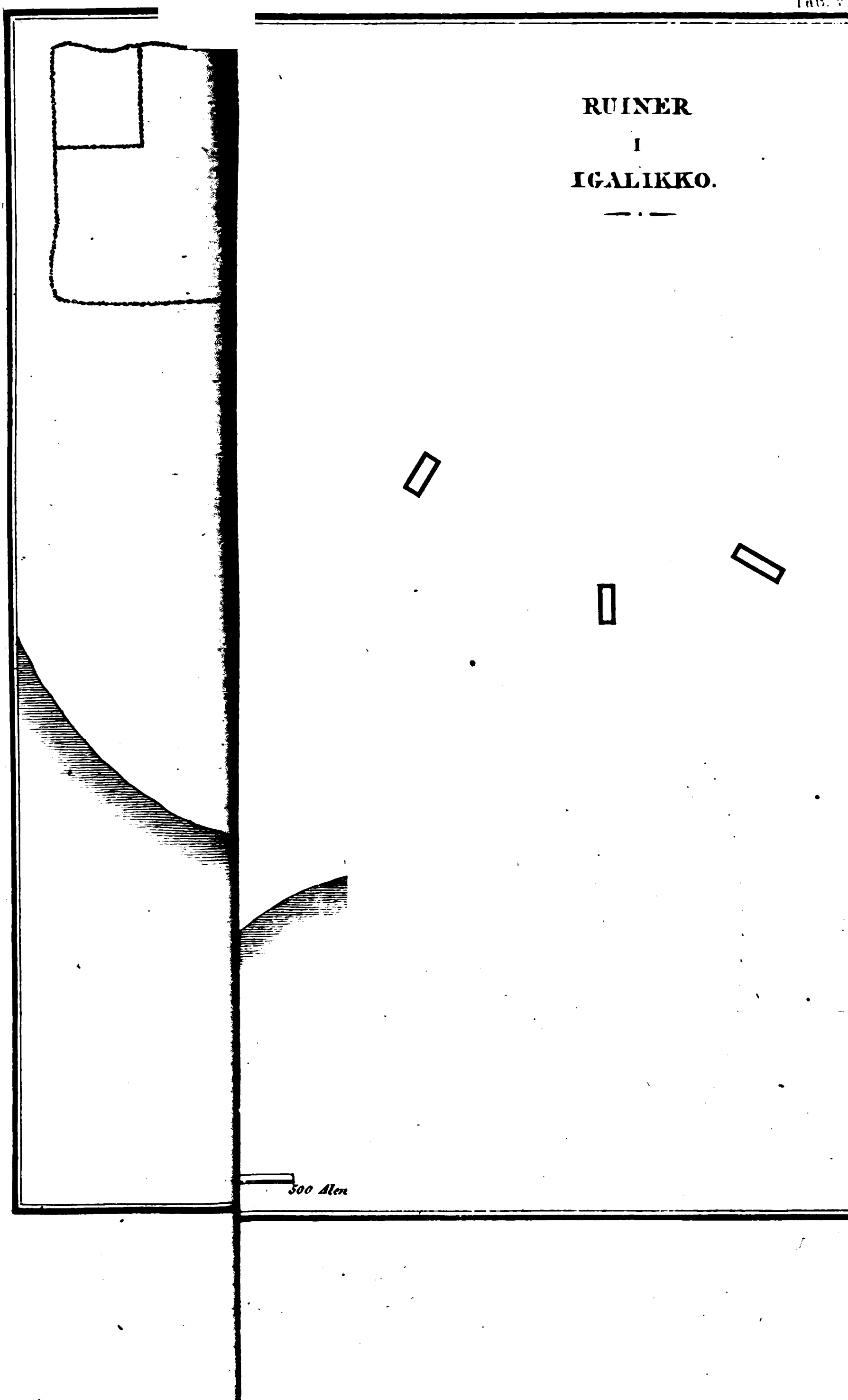

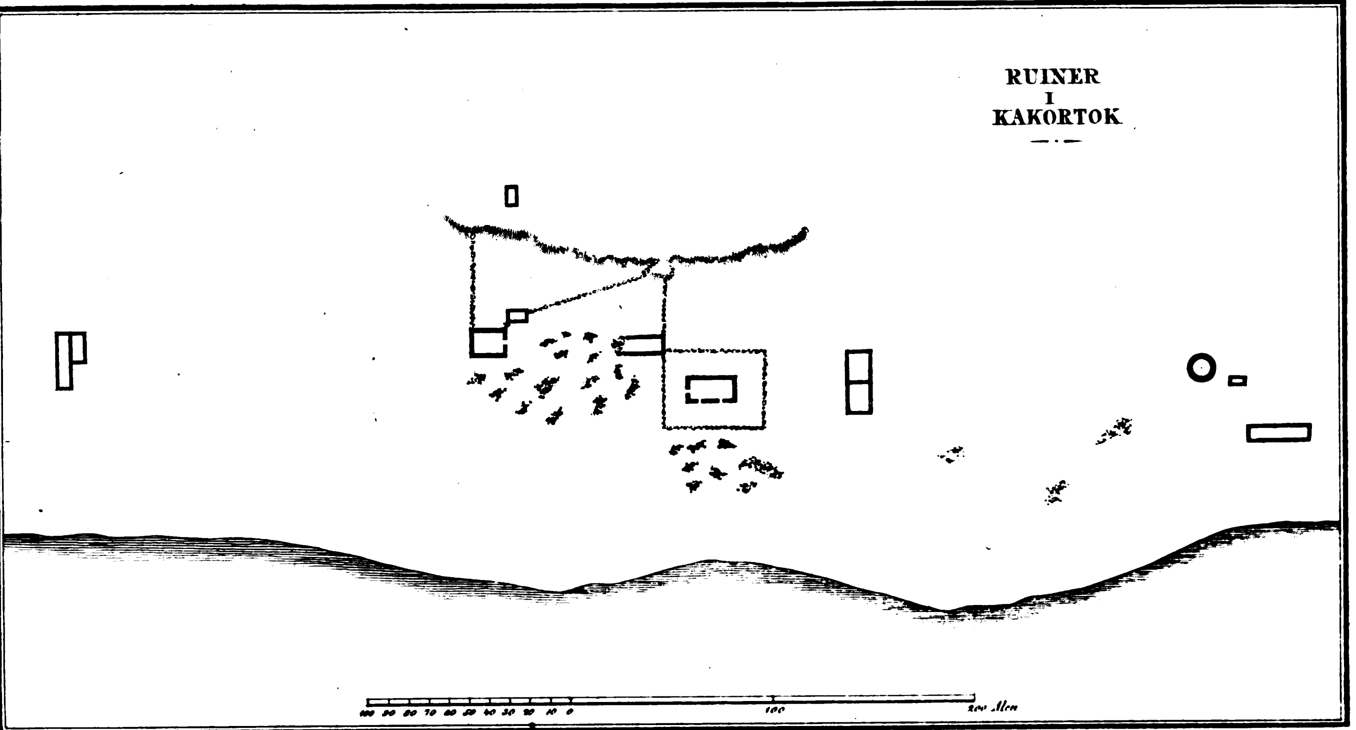
RUINER I TESSERMIUT FJORDEN.

KINGOÁ

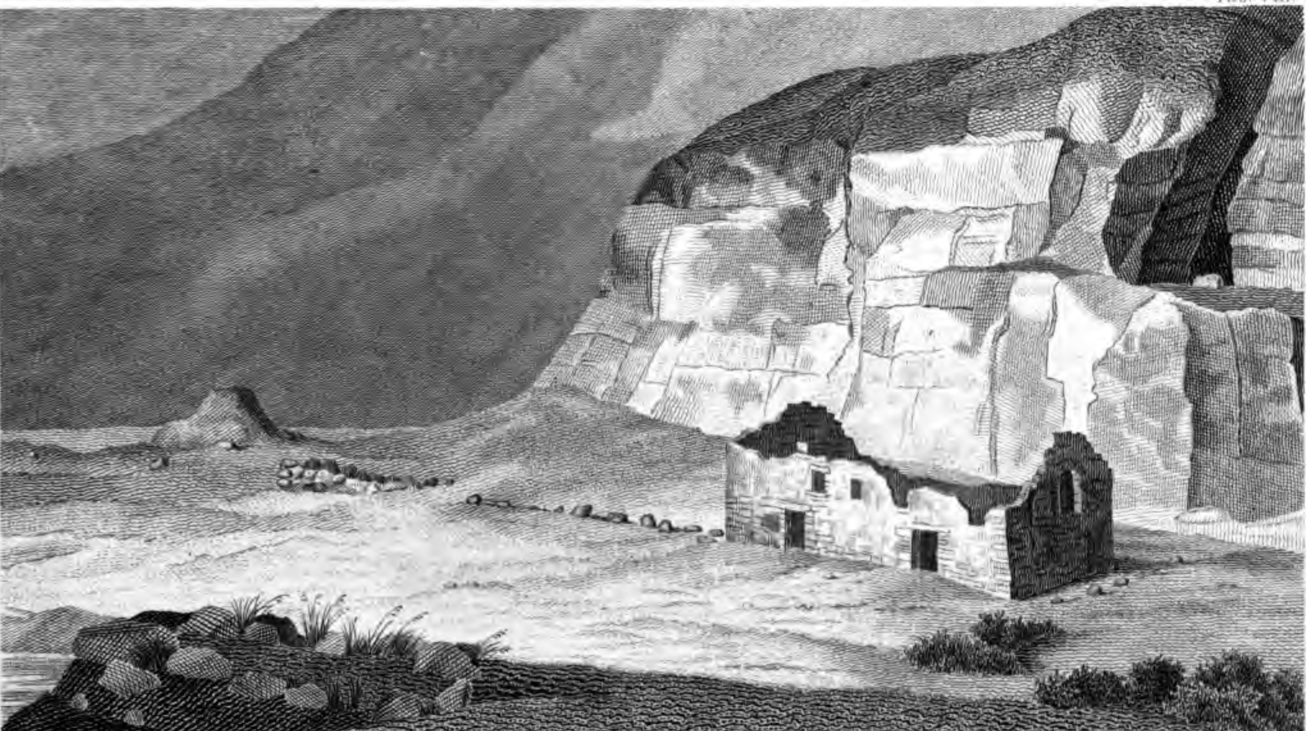
KUANNIRSÆT

TESSERMIUTIAK

RUINER
I
IGALIKKO.
500 Alen

RUINER
I
KAKORTOK
100 90 80 70 60 50 40 30 20 10 0
100
200 Alen

Tab. VIII

KAKORTOK.

2

1.

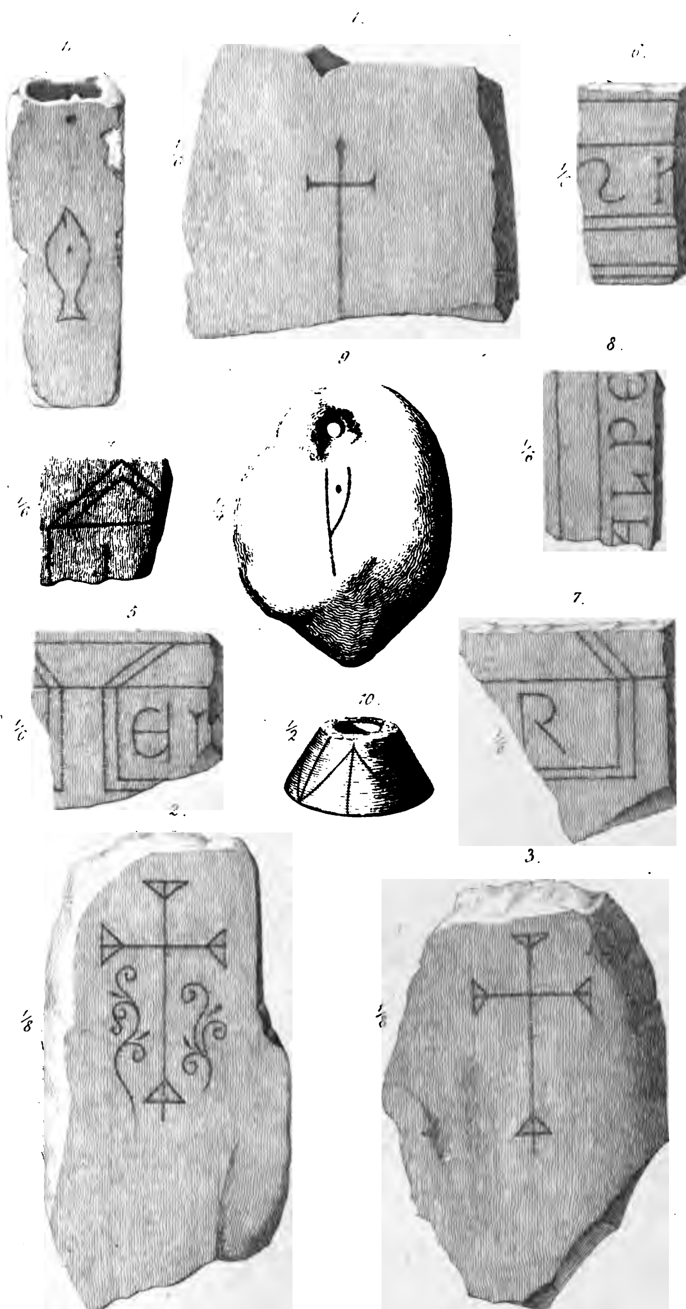

1/12

3.

Fuld Störrelse

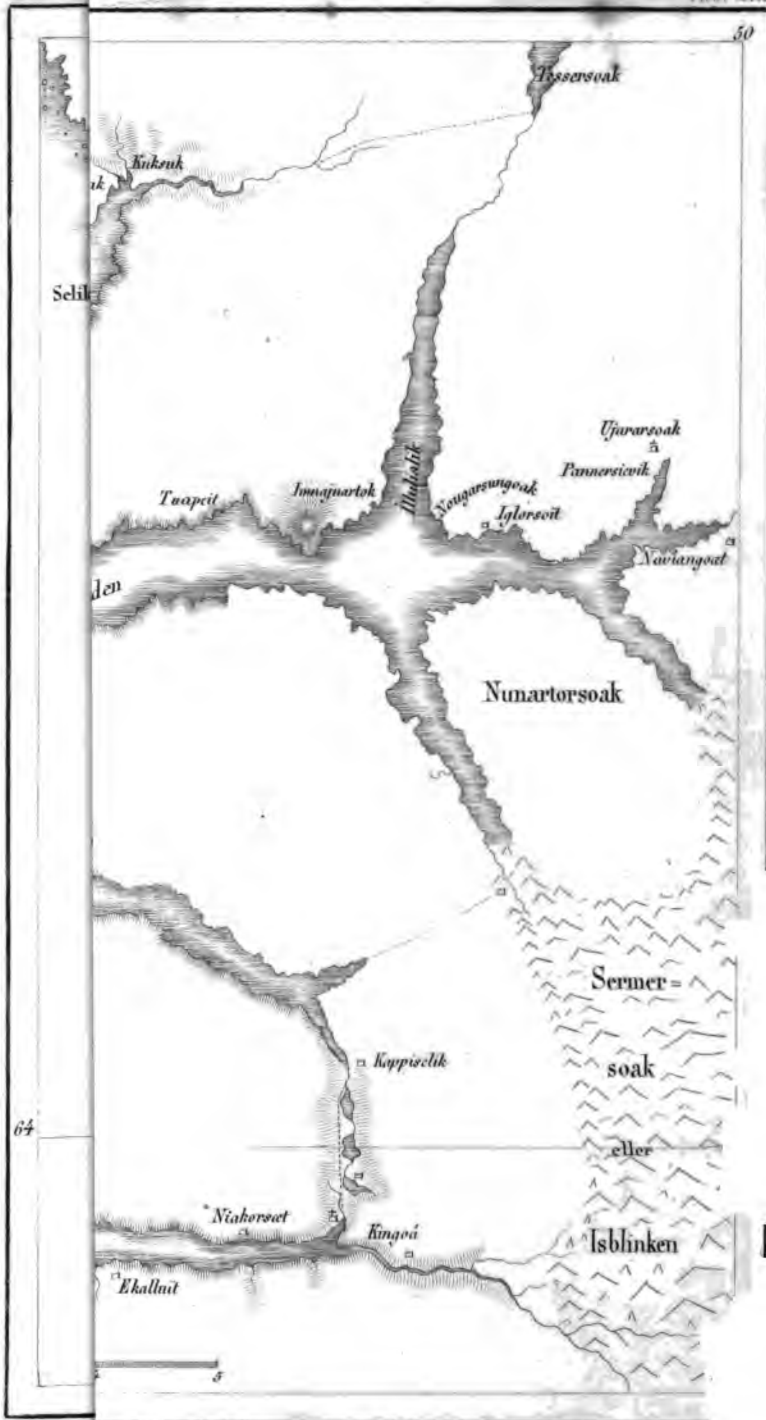
Tab. XI.

KORT
over
...EHAABS DISTRICT
eller
...LES ÖSTERBYGD

... A. Graah's Opmaaling

...d Rettelser og Tillæg af

50
Tessersoak
Kuksuk
Selik
Ujararsoak
Pannersievik
Illuliarlik
Tuapeit
Innajuartok
Nougarsungoak
Iglørsoit
Naviangoat
den
Nunartørsoak
Sermer =
soak
eller
Isblinken
Kappiselik
64
Niakørsæt
Kingoá
Ekallnit
5

